

MINĖJIMAI

KALBA, PASAKYTA SEINŲ „LIETUVIŲ NAMUOSE“ MININT MIŠIŲ LIETUVIŲ KALBA SUGRAŽINIMO Į SEINŲ BAZILIKĄ 40 METŲ JUBILIEJŲ – Genadijus Mackelis	3
DIEVO RYKŠTĖ IR MALONĖ – Bronius Makauskas	4
KAI BUVO DRAUDŽIAMAS SEINŲ BAŽNYČIOJE LIETUVIŠKAS ŽODIS – Emilija Sinkevičienė-Nevulienė	8
LAISVĖS DIENA – Petras Maksimavičius	13

JUBILIEJAI

TAUTOS LEGENDAS PRISIMENANT – Darius Vilimas	11
---	----

ŠVIETIMAS

LIETUVIŠKŲ MOKYKLŲ MOKYTOJŲ KONFERENCIJA – Teresė Jančiulytė	15
PAMINĖJOME LIETUVOS KARIUOMENĖS ĮKŪRIMO 105-ĄSIAS METINES – „ Aušros “ inf.	16
PUNSKO LICĖJAUS KETVIRTOKAI ŽYGIAVO TATRŲ (IR NE TIK) TAKAIS – Božena Bobinienė	17

KULTŪROS BARUOSE

„GDANSKO BIOGRAFIJOS“ – Romas Milaševičius	10
„VANDENŲ GELMĖSE“ – Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė	21

PAPROČIAI

PUNSKO IR SEINŲ KRAŠTO PRIJUOSČIŲ IŠSKIRTINUMAS – Aldona Vaicekauskienė	22
--	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos ir Punsko muzikos mokyklos mokiniai (mokytojas Arnoldas Beinaris) (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)

Punsko valsčiaus auksinį jubiliejų švenčiantys sutuoktiniai (Valdo Žilionio nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Olów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė, Božena
Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2023-12-05

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė
nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Publikacija vyraža jėdynie pogrėdy autora/ów i nie
može być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrzných i Administracji.

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmoningumo
ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmi-
mo fondas (gauta
parama per projekto
įgyvendinimo laiko-
tarpį – 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Jau prieš dvidešimt metų nieko gero nepranašauta spausdintiniam žodžiui. Tikriausiai ne vienas laikraštis ir ne vienas žurnalas nuėjo užmarštin atsiradus ir ypač tapus plačiai prieinamam internetui. Anot vaikų, namuose spaudinių nėra, nes su jais negyvena močiutė. Suprask, popieriuje skaito tik vyriausioji karta. Tikriausiai čia daug tiesos. Kiekvienais metais organizuojant „Aušros“ prenumeratą vis kyla klausimas, kiek dar bus prenumeratorių. O jų skaičius akivaizdžiai mažėja. Vieni iškeliauja amžinybėn. Kiti, ypač vyresnio amžiaus, sakosi neįžiūrį, net ir akiniai nelabai ką pagelbėja. Dar kitur į marčias (žentus) atėję lenkai ir šeimoje jau vyrauja lenkų kalba, tai kam dar tie lietuviški leidiniai. Kiti sakosi telefone apie viską pasiskaitantys. Tokie laikai.

Tačiau norėdami išlikti šiandienos pragmatiškame pasaulyje turime neprarasti idealizmo, kuriuo vadovavosi ir mūsų protėviai. Štai kitąmet švęsime Lietuvos chartos – „lietuvio Biblijos“ 75–metį. Čia skaitome: „Mūsų tėvų kovos ir aukos dėl lietuviškos knygos yra testamentinis įpareigojimas visoms lietuvių tautos kartoms. Lietuvis organizuoja ir remia spausdintą lietuvišką žodį.“ Nepamirškime ir šito įpareigojimo, paraginkime savo gimines, artimuosius, pažįstamus, kaimynus užsiprenumeruoti „Aušrą“ ir kitus lietuviškus leidinius ateinantiems metams. Visiems, kurie prisidėjo renkant prenumeratą, ypač Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjaus bendruomenei, kuri daugelį metų talkina šiame darbe, tariau nuoširdžiausiai aciu.

Primenu, kad visi „Aušros“ prenumeratoriai gali žurnalo puslapiuose neatlygintinai paskelbti nekrologą ar sveikinimą savo artimiesiems.

Kalba, pasakyta Seinų „Lietuvių namuose“ minint Mišių lietuvių kalba sugrąžinimo į Seinų baziliką 40 metų jubiliejų

Už Lietuvos ribų gyvenantiems lietuviams tikėjimo išpažinimas ir švietimas gimtąja kalba tai du neatsiejami dalykai. Tai tautinės tapatybės sudedamosios dalys. Ten, kur pavyko organizuoti lietuvių švietimą ir šalia buvo lietuvis kunigas, išsaugoti tautinę tapatybę būdavo žymiai lengviau.

Mes esame ypatingoje padėtyje, su kuo nesusidūrė daugelis mūsų tautiečių. Kovos dėl lietuviškų pamaldų Seinų bazilikoje buvo išskirtinis istorijos tarpsnis. Taip, Lietuvoje okupacijos metais katalikai buvo persekiojami, dvasininkai tremiami į Sibirą. Buvo draudžiamos bažnytinės apeigos. Tuo tarpu čia, šiame krašte, gyvenantys lietuviai susidūrė ne tik su socialistinės Lenkijos valdžios struktūrų represijomis, bet ir pačios Lenkijos Katalikų Bažnyčios hierarchų nenoru grąžinti lietuviškas pamaldas į Seinų baziliką. Jūsų tėvai, seneliai atsidūrė nepavydėtinoje padėtyje, tačiau ryžosi protestuoti. Ir tą protestą reiškė ne tik siųsdami raštus ir peticijas Bažnyčios hierarchams bei valdžiai, bet ir ateidavo melstis į Seinų baziliką. Dabar galime pripažinti, kad tai buvo tik laiko klausimas, kada laimės, tačiau tuo metu buvę daugiau nežinomybės.

Tų, kurie kovojo melsdamiesi gimtąja kalba, nebuvo įmanoma nugalėti. Kova dėl lietuviškų pamaldų grąžinimo į Seinų baziliką sutelkė lietuvių bendruomenę, prisidėjo prie ryšių su laisvajame pasaulyje gyvenančiais lietuviais stiprinimo ir tautinės tapatybės išsaugojimo.

Nebuvo lengva tai daryti, tačiau ano meto šviesuoliai suprato, kad tais niūraus socializmo laikais tik taip galima ginti savo teises. Jeigu ne jų atkaklumas anuomet, kažin ar šiandien Seinuose veiktų „Žiburio“ mokykla, „Lietuvių namai“ bei Lietuvos valstybės diplomatinė atstovybė.

Visi žinome, kad po platus pasaulį pasklido daug mūsų tautiečių. Daugelis jų taip pat nori melstis gimtąja kalba, vaikus mokyti lietuvių kalbos. Žinau, kad ne visi turi sąlygas tai daryti, kadangi trūksta kunigų, mokytojų... Tačiau jie dar turi pasirinkimą. Gali grįžti į Lietuvą. Mūsų bendruomenė tokio pasirinkimo neturi. Jos nariai neturi kur grįžti, nes niekur neišvažiavo. Jūs čia gyvenate ir, kas svarbu, ant jūsų pečių uždėta didelė atsakomybės našta – saugoti šio krašto lietuviškąją ir krikščioniškąją tapatybę.

Šiandien, naudodamasis proga, kreipiuosi į jus, į atvykusius svečius, norėdamas priminti, kad visai greitai, 2026-aisiais, bus minimas Seinų kunigų seminarijos, veikusios 1826–1919 m., įkūrimo 200 metų jubiliejus. Seminarijos, kurios absolventai klojo pamatus atgimstančiai Lietuvai. Manau, pats laikas pagalvoti, kaip įprasminti šią sukaktį, bet ir nepamiršti šios dienos aktualių sielovados klausimų.

*LR konsulato Seinuose vadovas
Genadijus Mackelis*

Dievo rykštė ir malonė

Keturiasdešimties metų (1947–1983) pastangas dėl lietuvių pamaldų Seinų bazilikoje susigrąžinimo prisimenant

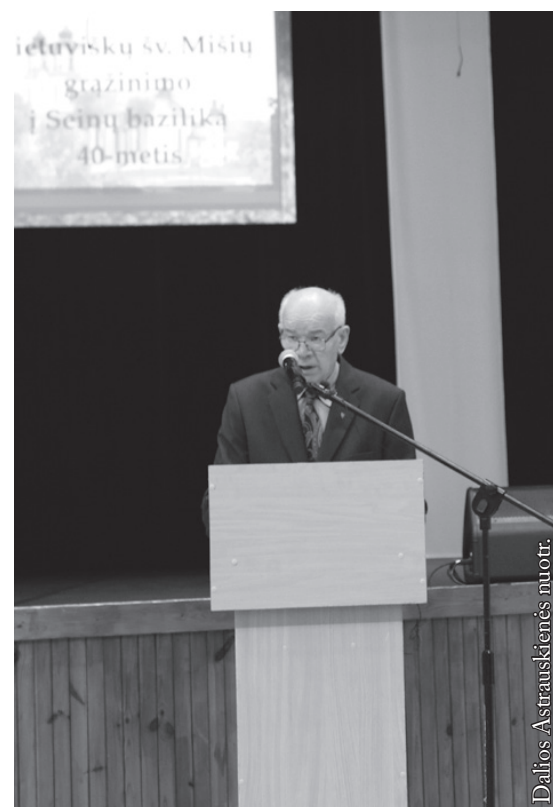
BRONIUS MAKASKAS

Konfliktas dėl pamaldų lietuvių kalba Vilniaus ir Seinų vyskupijose, kilęs XIX a. pradžioje ir besitęsęs XX a., atspindėjo besikeičiančius lietuvių ir lenkų tarpusavio santykius. Jie buvo formuojami pasirinkus krikščionėjimo ir politinį modelį, daugiausia einantį iš Lenkijos. Politiniai, socialiniai ir kultūriniai bei religiniai saitai mūsų valstybiniam junginiui po, atrodo, stabilios epochos (tam tikras bendros Respublikos laikotarpis) patekus į sumaištį bei grobikių kaimynių invazijos ir visiškos nuo jų priklausomybės šimtmetį, praradus teisę į savo spaudą lotyniškais raidėmis buvo be galo sunkus išbandymas. Ypač kai su buvusiais partneriais lenkais, mums keliant sąmoningumą bei kreipiantis savarankiškumo link, teko kovoti dėl savo kalbos viešajame ir religiniame gyvenime, nekalbant apie valstybingumą. Skirtingą civilizacinių procesų požiūriu sugyvenimo ir atskirties kelią nuėjo mūsų šiaurės kaimynai suomia ir švedai. Švedai, ilgainiui dominavę suomių politiniame ir kultūriniame gyvenime, pasireiškus pastarųjų atgimimui, ne tik neprieštaravo, bet suteikė paramą. Švedas Karlas Gustavas Mannerheimas tapo trumpalaikės Suomijos karalystės regentu, suomių nepriklausomybės kovų didvyriu, jų armijos maršalu, suomių tautos didvyriu. Suomia nepatyrė iš savo kaimynės pažeminimo dėl tautinio atgimimo, o mums teko iš savo kaimynų ir buvusių sąjungininkų

išgirsti vadinant mus „litvomanais“, „rusų intrigos aukomis“ ir pan. Dargi ir šiais laikais gauname progų aiškintis vaidmenį Juzefo Pilsudskio, kuris retkarčiais pasivadindamas lietuviu veikė su Lenkijos vėliava, mūsų judėjimo ir siekių nesuprato ir galiausiai mums tvirtinant nepriklausomybę su ginklu pastojo kelią, atplėšdamas nuo Lietuvos lietuviybės židinių Seinus ir sostinę Vilnių.

Pagal 1897 m. gyventojų surašymą, mus dominančioje Seinų apskrityje lietuviai sudarė 60 proc., lenkai 23 proc. Pagal plotą Seinų vyskupija apėmė Suvalkų guberniją ir apie pusę Lomžos gubernijos. Seinų kunigų seminarijos įsteigimas 1826 m. turėjo prisidėti prie centro ir šiaurinės vyskupijos dalies, t. y. lietuviškosios, klierikų mokslinimo lengvesnėmis negu Tikocine sąlygomis. Savo neigiamo nusiteikimo lietuvių atžvilgiu neslėpė vyskupas Pavelas Strašinskis (Paweł Straszynski), nevengęs į lietuviškas parapijas siųsti dvasininkus, nemokančius lietuvių kalbos. Nestebėtina, kad, sakykim, 1837 m. Lazdijų dekanate tik Mirosłavo parapijoje papildomos pamaldos atnašautos ir lietuvių kalba. Papildomų pamaldų elementų kalba priklausė ir nuo klebonų, kurių dalis buvo sulenkėję lietuviai.

Seinų vyskupu 1897 m. paskirtas ir į juos atvykęs Antanas Baranauskas rado sudėtingą padėtį. Seinų

Lietuviškų mišių grąžinimo į Seinų baziliką 40 metų jubiliejaus proga paskaitą skaito Bronius Makaskas

(Augustavo) vyskupijoje tuo metu plačiai reiškėsi tautinis judėjimas, tarp lietuvių ir lenkų kildavę ginčų, kokia kalba turėtų vykti papildomos pamaldos (liturgijos kalba buvo lotynų). A. Baranauskui teko spręsti abiejų tautybių tikinčiųjų tarpusavio santykius, kurie iš tikrųjų bylojo apie lietuvių atsipalaidavimą nuo primestos lenkų hegemonijos.

Vyskupas savo ingresso metu pralaužė lenkų kalbos monopolį Seinų katedroje. Jis stiprino lietuviškumą, sumaniai plėsdamas kalbos teises

religiniame lietuvių dvasininkų ir pasauliečių gyvenime, panaudodamas katekizacijos ir švietimo elementus. Vyskupui lingvistui lietuvių kalbos padėtis, jos norminimas buvo viena iš svarbių užduočių ir pastoracijoje. Turėdamas prieš akis pagrindinį tikslą – kovą su lietuvių tautos rusinimu ir Katalikų Bažnyčios gynimą nuo administracine tvarka primestos stačiatikybės – jis nemanė, kad tinkama yra toleruoti tarp lenkų ir lietuvių bręstantį antagonizmą. Kartu savo sprendimais įrodinėjo, kad lietuvių kalba religiniame ir tautiniame gyvenime negali būti lenkų politinės agresijos objektu (vadinama „litvomanija“). Baranauskas labai ryškiai skyrė, kur lenkų kalba pastoracijoje vartojama pagrįstai, o kur ją stūmė „Lietuvos ponai, bajorai ir kunigaikščiai, pastūmę ir pažeminę lietuvių kalbą“. Kovojo su caro administracijos savivaliavimu, katalikų teisių varžymu. Tokia vyskupo pozicija buvo smerkiama, jam paklusnieji klebonai susilaukdavo baudų. Ne viso ir vyskupijos katalikų sluoksniu palankumo susilaukdavo A. Baranauskas dėl savo pastoracinio ryžtingumo.

Po vyskupo mirties seminarijos rektoriaus Romualdo Jalbžikovskio (Romuald Jałbrzykowski) pavedimu du klierikai krosnyje sudegino A. Baranausko seminarijoje esantį rankraštinių palikimą. Tą „tradiciją“ pratęsė klebonas Stanislavas Rogovskis (Stanisław Rogowski). Apie 1970 m. remontuojant buvusios seminarijos bokštus aptiktą klierikų slaptą lietuvišką knygynėlį jis įsakė darbininkams sudeginti, kuo jie stebėjosi. Gatvei Antano Baranausko vardo nesuteikimas, paminklo Seinų vyskupijos ganytojui statybos blokas, lietuvių kultūrinio ir religinio palikimo neįsileidimas į Seinų muziejus (Vincos Kudirkos, prelado Mykolo Krupavičiaus, vysk. Antano Karoso ir kt.) XXI amžiuje yra nedraugiškos ir nekrikščioniškos praktikos pavyzdžiai.

Ypač sunkią naštą teko pakelti naujai paskirtam Seinų vyskupui Antanui Karosui (1910–1925). Po Lietuvos valstybingumo įtvirtinimo Seinuose įsteigta ir lietuvių kunigų seminarija. Tačiau J. Pilsudskio įsakymu Lenkijai užpuolus miestą ir pradėjus nepaskelbtą Lietuvai karą, Seinuose buvo užgniaužta bet

kokia lietuviška veikla. Panaikintos švietimo įstaigos, likviduota dvasinė seminarija; klierikai ir dėstytojai išvaryti per fronto liniją į Lietuvos gilumą. Vyskupas Karosas su artimiausiais bendradarbiais po trumpos tremties į Punską Lenkijos karių buvo deportuotas už kovų linijos. Antras pagal reikšmę Lietuvos dvasinis ir kultūrinis židinys buvo fiziškai likviduotas.

Dėl šio krašto Lietuva paaukėjo daugiausia savo gynėjų gyvybių. Dveji metai kruvinų kovų, lietuvių kultūrinio, religinio, apskritai organizuoto gyvenimo sunaikinimas paliko šiame krašte daug nuoskaudų ir psichologinių traumų, nuo kurių iki šių dienų nėra laisvi ir šio krašto šeimininkai.

Daug nuoskaudų ir netekčių būta dėl Vokietijos okupacijos ir daugiau kaip 70 proc. šio krašto lietuvių išvietinimo 1941 m. pavasarį į SSRS okupuotą Lietuvą. Frontui slenkant į vakarus, dalis slapta sugrįžo į dažniausiai lenkų užimtas, jau tik teoriškai „savo“ sodybas. Be sėklų, gyvulių, maisto. Santvarka pasikeitė. Ruošiami buvo planai (ir veiksmai) atsikratyti jau kartą vokiečių išvarytų lietuvių. Valstybė skelbiama vienataute, lenkiška. Lietuvius bandoma represijomis ir gąsdinimais išvaryti atgal, „iš kur atvykę“. Buvo aukų, badas ir baimė tapo visuotini, ypač Seinų valsčiuje. Atrodė, išsigelbėjimas telieka Dievo valioje, todėl glaudžiamasi prie savo papapių dvasinių globėjų. Tačiau įsigali pasieniečių ir lenkų saugumo struktūrų represijos. 1946 m. vasarą nustatoma okupuotos Lietuvos ir vadinamosios LLR (Lenkijos Liaudies Respublika) siena. Gaudomi, deportuojami, represuojami, neretai žudomi per sieną čia perbėgę Lietuvos ginkluotojo pogrindžio dalyviai bei jų rėmėjai. Vykdomas ne lenkų tautybės asmenų surašymas gyventojų „mainams“. Reikalaujama likviduoti lietuviškąją pastoraciją Seinų dekanate.

Iš Seinų „Lietuvių namų“ archyvo

1981 m. švenčiant Punsko bažnyčios 100-mečio jubiliejų

Punsko bažnyčios šventoriuje 1981 m.

Lietuviams atrodė, jog susidarė padėtis be išeities.

Nuo 1946 m. vasaros, ginant pagrindines žmogaus ir religines kalbines teises, reikėjo susiremti su ateizmo ideologiją diegiančia valdžia, jos represiniu aparatu ir nerodančiais užuojautos kitakalbiams krikščionims Lomžos vyskupijos ir Seinų dekanato valdytojais. Lietuvių čia nerasta. Po klebono Astasevičiaus mirties Seinuose (1946 m.) bei Punsko klebono Žievio mirties (1949 m., po žiauraus saugumo pareigūnų „kvotimo“) buvo imtasi prašymų grąžinti buvusią padėtį. Punske ir Smalėnuose su įvairiais sunkumais padėtis keitėsi retkarčiais ir į gerą pusę, o Seinų parapijos lietuviams savo religinėmis teisėmis (melstis gimtąja kalba) naudotis nebuvo leista. Teko patirti trijų Lomžos vyskupų: Stanislovo Kostkos Lukomskio (Stanisław Kostka Łukomski; 1926–1948, Lenkijos Episkopato gen. sekretorius, pastoračinį darbą dirbęs ir Vilniuje, arkivysk. R. Jalbžikovskio bičiulis), Česlavo Falkovskio (Czesław Falkowski; 1949–1969, Vilniaus Stepono Batoro universiteto rektorius, konsekruotas Balstogėje arkivysk.

R. Jalbžikovskio), Mikolajaus Sasinovskio (Mikołaj Sasinowski; 1970–1982, konsekruotas kardinolo Stefano Višinskio (Stefan Wyszyński), užsispyrėlišką lietuvių katalikų teisių neigimą, net grasinimus naudojant politinius argumentus, kultūrinį pažeminimą. Kentėjo lietuvių pašaukimų į kunigystę, pastoracijos reikalai ir elementarūs abiejų tautų šiame regione santykiai.

Siekiant Punsko parapijoje likviduoti lietuvių pastoraciją buvo aktyvinama lenkų parapijos bendruomenės dalis, pamaldų rimtį ardė ir lietuvių maldininkus persekiojo pasieniečiai. 1946 m. pavasarį pasieniečiams spaudžiant Smalėnuose nutrauktas lietuviškų mišių atnašavimas. Klebonas aušrininkas kun. Vaclovas Budrevičius buvo represuojamas pasaulietinės valdžios, tačiau patyrė ir Lomžos vyskupo spaudimą. 1950 m. Seinų ir Smalėnų parapijų lietuviai kreipėsi į Lomžos vyskupą Č. Falkovskį su prašymu grąžinti lietuviškas pamaldas. Punksui tuo metu paskirtas klebonas S. Kaminskis (S. Kamiński), nemo-kantis lietuvių kalbos. 1956 m. konfliktu susidomėjo vaivadijos valdžia,

vyskupas pagalbininkas A. Mos-cickis (A. Mościcki) stengėsi gauti valdžios paramą engiant Punsko lietuvius parapijiečius.

Nepaisant beviltiškumo, lietuviai ir toliau siuntė prašymus. Buvo pakeistas klebonas Punske, 1959 m. pradėtos atnašauti lietuviškos pamaldos Smalėnuose. Padėtis Seinuose, deja, nesikeitė.

1961 m. Lomžos vyskupas vėl gavo laišką dėl lietuvių tikinčiųjų padėties Seinų parapijoje. Tuo metu klebonas kun. Venžikas (Wężyk), o vėliau dar energingiau klebonas S. Rogovskis įrodinėjo, kad Seinų parapijoje nematantys pastoracinių problemų.

1970 m. pasikeitė Lomžos vyskupas, juo tapo Mikolajus Sasinovskis. Patyręs vietos lietuvių ir išeivijos lietuvių dvasininkų bei pasauliečių spaudimą, po 3 metų ganytojiškos veiklos sutiko leisti pamaldas, tik ne Seinų bazilikoje. 1973 m. liepos 14 d. dekretu leido atnašauti lietuviškas pamaldas buvusioje evangelikų bažnytėlėje Seinuose, tačiau kompleksiškos pastoracijos reikalo neišsprendė. Šis sprendimas, kaip ir tikėtasi, išjudino plytą lietuvių vieningoje laikysenoje. Dalis parapijiečių bazilikos link plaukiančią valtelę paliko. Ačiū Dievui, neilgam. Vyskupo sprendimas daugumos parapijiečių priimtas su dideliu nerimu ir buvo interpretuojamas kaip lietuvių išstūmimas iš parapinės bažnyčios. Jie ir toliau protestavo, stebėjo situaciją ir aktyviai ieškojo rėmėjų, galinčių jiems pagelbėti. Tačiau vietoje jų jėgos silpo. Dievo malonė jų neapleido. Jiems talkino gausus lietuvių (taip pat dvasininkų) būrys. Tarp vietinių rėmėjų, konsultantų buvo mokytojai: Jonas Pajaujis, Jonas Stoskeliūnas, Juozas Vaina, ūkininkai Juozas Maksimavičius, Vincas Valinčius, Juozas Jakimavičius, studentai...

Pateikiu tris minėtos reakcijos pavyzdžius. Cituoju Seinų parapijos lietuvių laiško fragmentą, konsultuotą mokytojo Jono Stoskeliūno.

Seinų parapijos lietuviai, Seinai, 1973 m. rugpjūčio 12 d.

Jo Ekscelencijai Vyskupui Deksniai, Europos lietuvių sielų vadovui Romoje

Jūsų Ekscelencija,

Jau keletą kartų kreipėmės į Jūsų Ekscelenciją ir kitus Romos lietuvius kunigus, prašydami padėti mums atgauti lietuvių kalba pamaldas Seinų bažnyčioje. Esame dėkingi, kad Romoje mūsų klausimas buvo judinamas. Pagaliau Lomžos vyskupas neturėjo kitos išeities ir, š. m. gegužės 6 d. lankant Seinus Romos kardinolui, buvo mūsų delegacijai pažadėjęs, kad pamaldas gausime nuo liepos mėn. 1 d. ...

Galutinai mums aiškėja, kad Lomžos vyskupas težada leisti mums pamaldas tik buvusioje liuteronų koplytėlėje, visiškai apleistoje, be varpų ir vargonų. Priimdami tenai pamaldas, jaustumės didžiai nuskriausti, t. y. išvaryti iš savo parapijos bažnyčios, kurios restauravimui klebonas ištisą eilę metų rinko iš mūsų aukas... Lomžos vyskupas paskutinį kartą mūsų delegacijai netgi priminė, kad esą mes, lietuviai, nežiną tos bažnyčios atsiradimo istorijos ir kad mes Lomžą šmeižią, tvirtindami, jog į Lomžos kunigų seminariją sąmoningai nebuvo priimti

lietuvių klierikai, ir tai esą tuos šmeižtus istorija kada minės. Jeigu pati Lomža tą klausimą kelia, tat mes paduodame bent keletą faktų. Lomžos seminarijos profesorius atvirai pasakė klierikui Dzermeikai, kad jo būtų nepriėmę į seminariją, jeigu būtų žinoję jį esant lietuvių kilmės, nors tai buvo sūnus motinos lenkės. Iš Lomžos seminarijos buvo pašalinti klierikai Kuculis ir Jurkevičius, kurie iš naujo stoji į seminarijas Lenkijos gilumoje... kitose diecezijose, nes tenai jau buvo nepavojingi kaip galimi kandidatai į apaštalavimą lietuvių tarpe. Paskui gi Lomža visą laiką dengėsi tuo, kad Seinams neturi lietuvių kunigo, ir taip skriaudė virš 25 metus.

Šiuo metu į Seinus atkėlė mums kunigą lenką, Dievo mums pašauktą, išmokusį pakankamai lietuvių kalbą ir mus traktuojantį katalikiškai, t. y. mus užjaučiantį, tačiau jam, pagyvenusiam žmogui, teduoda tik vikaro teises apleistoje iš liuteronų perimtoje koplytėlėje. Mums vis lieka neaišku, kodėl, norėdami melstis gimtąja kalba, turime apleisti savo parapijos bažnyčią, nors mūsų keli tūkstančiai, o sekmadienį priešpiečiais yra pakankamai laisvų valandų, kad vieną iš jų paskirtų mums. Visai priešlietuviškai veiklai vadovauja Seinų klebonas ir

tokią administraciją laiko sau už didvyrišką darbą, kai mes iš pasaulietinės valdžios esame gavę gimtąja kalba mokyklas ir spaudą.

Maloniai prašome mums daromas skriaudas ir toliau kelti tenai prie Šv. Sosto, nes net ir už ligšiolinį mūsų skriaudimą nei Lomžos vyskupija, nei Seinų kunigai neprisiima jokios kaltės. Jie laikė pirma normaliu dalyku visai mums nieko neduoti, o dabar duoti pamaldas ne mūsų nuosavoje bažnyčioje. Ir tą tariamą malonę mums padarė pasikeitus Lomžoje vyskupui, ir tik skriaudai iškilus po kelių dešimčių metų į viešumą ir jau neturint jokių argumentų pasiteisint. Kodėl gi Seinų parapijos lietuviams neigiama igimtoji teisė melstis sava kalba, netgum įvedus tą kalbą į šv. Mišias. (1962 m. II Vatikano Susirinkimo naujovė dėl tautinių kalbų vartojimo liturgijoje ir pastoracijoje – B. M.) Šia proga mes reiškiamo savo gilų prisirišimą prie katalikų tikėjimo ir savo kasdieninėse maldose norime jungtis su visa lietuvių tauta, daug visada kentusia skriaudų, bet visada tikėjusia Šv. Kryžiaus mistine galia.

Seinų lietuviai po lenkiškų mišių rinkdavosi bazilikoje ir be kunigo meldavosi lietuviškai, giedojo Švč. Mergelės Marijos litaniją, vyskupo A. Baranausko sukurtas giesmes. Klebonas tuo metu leisdavo per garsiakalbius dviejų garso juostų labai varginančią ir trukdančią melstis vadinamąją kačių muziką. Toks elgesys prelato Vinco Mincevičiaus (kardinolo Samore sekretoriaus) prašymu buvo užfiksuotas ir medžiaga perduota į Romą. Antrą kartą tokį Seinų klebono Rogovskio elgesį su lietuviais bazilikoje paliudijo atvykęs iš Pietų Amerikos į Seinus kun. Pranas Gavėnas, savo įspūdžius ir vertinimus surašęs ir persiuntęs Šventajam Tėvui Jonui Pauliui II.

(Bus daugiau)

Iš Seinų „Lietuvių namų“ archyvo

Tikintieji, susirinkę paminėti Punsko bažnyčios 100-metį

Kai buvo draudžiamas Seinų bažnyčioje lietuviškas žodis

Vaikystės laikų prisiminimai

EMILIJA SINKEVIČIENĖ-NEVULIENĖ

Tas laikotarpis Seinų ir Punsko parapijų žmonėms buvo labai sunkus ir liūdnas. Seinuose nebuvę lietuvių kalba atnašaujamų šv. Mišių. Visos bažnytinės apeigos (krikštas, Pirmoji Komunija, laidotuvės, santuoka) vyko lenkų kalba. 1970 m. buvo mano Pirmoji šv. Komunija Punske, nes aš Punsko parapijos. Tais metais kartu priėmė Pirmąją Komunią ir keturi vaikai iš Seinų parapijos, nes norėjo, kad sakramentas būtų suteiktas lietuvių kalba.

Po Pirmosios Komunijos praleisti šv. Mišių negalima. Aš gyvenau Vidugiriuose – tas pats nuotolis nuo Punsko ir nuo Seinų. Į šv. Mišias Punske reikėjo arba važiuoti arkliais, arba eiti pėsčiomis. Autobusas šokiadieniais važiuodavo 10.30 val., o sekmadienį ne. Iš Punsko po Mišių važiuodavom autobusu iki Seivų kryžkelės, o paskui iki Vidugirių – pėsčiomis. Man, kaip vaikai, buvo sunkoka, bet žmonės eidavo, eidavom su mama ir mes.

Į Seinus dažnai važiuodavome į bažnyčią su tėvelio giminėmis Zubavičiais iš Skarkiškių kaimo – dėde Albinu, teta Onute, močiute. Važiuodavo ir Sikorskų šeima vienu vežimu. Šv. Mišios atnašautos lenkų kalba. Su mama ir močiute einam į bažnyčią, o aš nieko nesuprantu. Kai parvažiuojame pas Zubavičius, suaugę kalba apie pamokslą ir apie tai, kaip blogai, kad nėra lietuviškų pamaldų.

Lietuviškų mišių grąžinimo į Seinų baziliką 40 metų jubiliejaus dalyviai

Skarkiškiuose pas Zubavičius per kalėdojimą buvo pietūs, tai atėjo daug kaimo vyrų ir laukė, kada atvažiuos klebonas Ragauskas. Ir paskui kalbėdavosi su kunigu apie lietuvišką pamaldą Seinuose. Tie vyrai tai: Albinas Šimčikas, Pijus Bukauskas, Vincas Berneckas, Agurkis ir kiti. Pokalbis būdavo ilgas. Aš, būdama vaikas, mačiau, kad klebonas išeina susiraukęs ir labai paraudęs.

1973 m. buvo leista atnašauti šv. Mišias lietuviškai mažoje vokiečių bažnytelėje. Jas atnašavo kun. J. Maczekas. Kelis kartus dalyvavau tose Mišiose, bet buvo labai liūdna, nejaučiau, kad esu bažnyčioje. Būdavo tik kelios moterėlės tose Mišiose, o žmonės rinkdavosi prie Seinų bažnyčios (katedros), prie laiptų.

Stovėjo vietiniai lietuviai ir atvažiuavę iš kaimų ūkininkai. Moterys su skarelėmis prūsiniukėmis, gražiais paltais, išsipuošę vyrai – lietuviai kovotojai dėl lietuviškų šv. Mišių. Laukė, kada pasibaigs lenkiškos Mišios ir kada galės eiti melstis lietuviškai. Per lenkišką Sumą iš garsiakalbio sklindantis balsas girdimas visam mieste, dega visi žibintai, žvakės.

Prieš lenkiškų Mišių pabaigą į katedrą pradeda eiti lietuviai. Lenkai nepatenkinti. Mano močiutė Ona Zubavičienė iš Skarkiškių beveik griūva pastumta. Lenkės moterys sakė: „Czego ta baba jeszcze tu idzie?“ („Ko ta boba dar čia eina?“)

Suėję lietuviai pradeda giedoti „Tavo apgynimo šaukiamės“. Tada zakristijonas užgesina šviesas ir

gesina žvakes. Bažnyčioje tamsu ir liūdna, o vyrai ir moterys gieda toliau. Gieda „Marija, Marija, skaisčiausia lelija“, „O skaisčiausia, o gražiausia“ – giesmę, parašytą Seinų vyskupo A. Baranausko. Įsiminiau tokius žodžius: „O Seinuose kaip namuose Motiną lankyk.“ Ir taip kiekvieną sekmadienį, ar lyja, ar sninga, žmonės rinkosi ir giedojo. Giesmių žodžius mokėjau atmintinai, nes buvo tamsu, o giedojau ir aš.

1975 m. vyko Seinų Švč. Mergelės Marijos skulptūros karūnavimas. Punsko klebonas Dzermeika jaunimui liepė pasipuosti tautiniais drabužiais ir dalyvauti iškilmėse. Prie bazilikos sode buvo begalė žmonių, dar niekada Seinai tokios minios nematė, gal ir nematys. Atvyko daug kunigų, vyskupų, kardinolų, daug parapijos žmonių ir iš kitų parapijų. Aš su kitom merginom iš Punsko parapijos buvome su tautiniais drabužiais.

Mūsų krašto lietuviai, šviesaus atminimo vyrai, iškėlė ant dviejų lazdelių pritvirtintą (drobės) plakatą su lotynišku užrašu. Kėlė aukštai ir laikė kuo arčiau dvasininkų, kad jie galėtų perskaityti. Buvo parašyta didelėmis raidėmis. Tada nežinojau,

Seinų bazilikoje prieš 1983 metus

ką tas užrašas reiškia. Dabar žinau, kad tai buvo prašymas gražinti lietuviškas Mišias į Seinų bažnyčią. Plakatą laikė iškėlę pamainomis: Juozas Mašionis, Kastantas Keleris, Albinas Šimčikas, broliai Leončikai, Markauskas, Pijus Bukauskas, Albinas Kuosa, Antanas Kuosa, Žukauskai Vincas ir Bronius iš Borisuvkos kaimo, Svetlauskas, Petras Jankauskas. Toje grupelėje buvo ir

Klevų, Burbiškių kaimo vyrai bei kiti lietuviai.

Pamaldos tada truko beveik visą dieną. Pirmiausia viskas vyko sode, o paskui procesija – Punsko choras ir jaunimas su tautiniais drabužiais suėjome į bažnyčią. Buvo aukojamos dovanos. Lietuvių tautiniais drabužiais apsirengusios sesės Agurkytės įteikė paveikslą, kuris ir dabar kabo Švč. Mergelės Marijos kopolyčioje, netoli A. Baranauskui skirtos lentos.

Po šitų iškilingų apeigų Seinų parapijos lietuviai ir toliau rinkosi giedoti ir melstis bazilikoje po lenkiškos Sumos. Iš viso tas giedojimas, ta kova dėl lietuviškų šv. Mišių Seinuose truko 10 metų!

1983 m. sugrąžintos lietuviškos šv. Mišios į Seinų baziliką. Tų žmonių, kurie dėl jų kovojo, jau nėra tarp mūsų, jie iškeliavę pas Dievą. Tai buvo dideli, pamaldūs ir drąsūs žmonės.

Būkim ir mes tokie, eikim į lietuviškas šv. Mišias, veskim savo vaikus ir anūkus prie Dievo altoriaus. Įvertinkim mūsų krašto lietuvių kovotojų nuopelną.

Kovotojai už lietuvišką žodį Seinų bazilikoje

„Gdansko biografijos“

ROMAS MILAŠEVIČIUS, LLD GDANSKO SKYRIAUS PIRMININKAS

Jubiliejinė 20-oji Gdansko tautinių mažumų šventė vyko lapkričio 24–26 dienomis miesto „Miniatiūros“ teatre. Ji prasidėjo lapkričio 24 d. ekskursija po Gdansko Vžešč (Wrzeszcz) mikro-rajoną. Lapkričio 24–25 d. teatro didžiojoje scenoje buvo rodomas spektaklis „Kaip čia atsiradome“. Spektaklį pagal Agnieszkos Kochanovskos (Agnieszka Kochanowska) knygą režisavo Magdalena Miklaš (Magdalena Miklasz) ir Amadeušas Nosalis (Amadeusz Nosal). Lapkričio 26 d. „Miniatiūros“ teatre koncertavo ukrainiečių grupė „Zazula“ („Gegutė“). Muzika ir atlikimas daugeliui žiūrovų patiko. Deja, šiais metais dėl miesto savivaldybės skirtos labai mažos lėšų sumos surengtas tik vienas koncertas. Ankstesniais metais kiekviena tautinė mažuma parengdavo savo atstovų pasirodymą ir visada vykdavo šeši koncertai.

Po kelerių metų pertraukos dėl pandemijos šiemet po koncerto buvo paruošti šeši vaišių stalai. Kiekviena mažuma pateikė savo tautinius patiekalus. Stalai linko nuo

jų gausybės. Manau, kad tai turėjo įtakos dideliame lankytojų skaičiui. Visą lietuvių vaišių stalą, beveik tik iš lietuviškų produktų, paruošė mūsų nepakeičiama Auksė. Turėjome cepelinų, skilandžių, keptos duonos su česnaku, rūkytų kiaulės

ausų, lietuviškų lašinių, silkės, gijos, lietuviškos duonos, saldainių, tortą su Lietuvos vėliava ir daug kitų skanumynų, kuriuos visus sunku išvardyti.

XX „Gdansko biografijų“ atmosfera buvusi maloni, pakili ir draugiška. Būtina paminėti labai gerą bendradarbiavimą su teatro administracija, ypač direktoriaus pavaduotoja p. Celina Zboromirska-Bienčak (Bieńczyk), su kuria visada palaikome labai nuoširdžius ryšius.

Kaip ir kasmet, kviečiu gerbiamus skaitytojus apsilankyti Lenkijos lietuvių draugijos Gdansko skyriaus feisbuko paskyroje ir pažiūrėti šio kultūrinio įvykio nuotraukų. Kviečiame taip pat dalyvauti kitų metų „Gdansko biografijose“.

Ukrainiečių grupė „Zazula“

Tautos legendas prisimenant

DARIUS VILIMAS

Šiomet Lietuva mini savo herojės Marcelės Kubiliūtės gimimo 125-ąsias metines. Kartu sukanka šiemet ir 60 metų nuo jos mirties. Kas gi ta legendinė Lietuvos žvalgė, pavojingiausia mūsų jaunos valstybės gyvavimo akimirka išgelbėjusi ją nuo pražūties?

Marcelė Kubiliūtė gimė 1898 m. Panemunėlio valsčiuje, Tindžiulių kaime (dab. Rokiškio rajone). Jos tėvai buvo raštingi ir sąmoningi ūkininkai, rėmę tautos atgimimą. Namuose buvo skaitoma draudžiamoji lietuviška spauda, veikė slapta lietuviška mokykla, vyko slapti lietuviški vaidinimai. Parapijos siela buvęs vietos klebonas Jonas Katelė (1831–1908), rėmęs ir pats dalyvavęs lietuvių kultūrinėje veikloje. Šio iškilaus šviesuolio ir jo sekėjų veikiamo augo ir Marcelė.

Turbūt lemiamą įtaką Marcelės, kaip asmenybės, susiformavimui turėjo vyresnysis brolis Juozas Kubilius (1878–1917), aktyvus lietuvių tautinio atgimimo veikėjas, lietuvių

Didžiojo Vilniaus Seimo (1905) dalyvis, Rusijos pirmosios Dūmos (1906) deputatas, caro valdžios ne kartą kalintas. Tai jis trylikametę Marcelę pasiėmė pas save į Panevėžį, po to ir į Vilnių. Čia Marcelė vakarais mokėsi lietuviškoje dviklasėje mokykloje, dirbo įvairius darbus, mokėsi „Saulės“ kursuose. Pastebėjęs gabią merginą, kun. Fabijonas Kemėšis pasiūlė jai vykti mokytis į Ameriką, į kazimieriečių vienuolyną. Marcelė net jau turėjo „šipkortę“, tačiau sužinojo, kad sunkiai susirgo motina. Todėl grįžo į gimtinę, kur ūkininkavo jos brolis Jonas, ir slaugė motiną. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, brolių paėmė į kariuomenę, tad visas ūkis liko ant jos tėvo ir Marcelės pečių.

1915 m., frontui artėjant prie Vilniaus, Marcelė su broliu Juozu pasitraukė į Rusijos gilumą. Ten ji iš pradžių gyveno Voroneže, po to brolis ją pasikvietė į Petrogradą. Juozas dirbo Laikinajame lietuvių komitete nukentėjusiems nuo karo šelpti. Sesuo jam padėdavo, pati ne tik dirbo, bet ir mokėsi, kad baigtų gimnaziją ir buhalterių kursus.

Marcelė nebuvo stiprios sveikatos, nuo vaikystės ją kankino visokios ligos. Apsirgo ji ir Rusijoje. Pasirodo, jai netiko krašto klimatas. Bet brolio liga pasirodė žymiai rimtesnė – tai buvo džiova, to meto inteligentų rykštė. Juozas bandė gydytis, vyko į Krymą, tačiau pagerėjimas buvo tik laikinas. Jis užgeso 1917 m. pavasarį, palaidotas Vyborgo kapinėse.

Nors 1918-aisiais Marcelė buvusi dar tik 20-ies metų, ji jau buvo visiškai susiformavusi asmenybė, žinojo, ko siekia gyvenime ir kam tarnaus. Ji pasiryžo tarnauti Lietuvai. Tų metų

rudenį, pasibaigus pasauliniam karui, su kitais karo pabėgėliais grįžo į Vilnių. Iš karto norėjo tapti savanore, bet jos į kariuomenę nepriėmė, nes buvo per jauna. M. Kubiliūtė pasinėrė į lietuviškąjį Vilniaus gyvenimą: redagavo laikraštį „Nepriklausoma Lietuva“, dirbo knygyne, buhalterė banke. Įsteigė pradžios mokyklą lietuvių darbininkų vaikams, pati joje mokytojavo.

Vilniaus ir visos Lietuvos padėtis 1918 m. dar buvo neaiški. Vokiečiai traukėsi iš krašto, tačiau įkandin jų veržėsi bolševikai, lenkai, vėliau bermontininkai. Lietuvos vyriausybė pasitraukė į Kauną, Vilniaus gviėšėsi ir lenkai, ir bolševikai. Marcelė liko Vilniuje...

Marcelė dirbo ne tik kultūrinį darbą. Dar 1918 m. Lietuvos žvalgybos vadovas Liudas Gira (tas pats, kuris susitepė tapęs Lietuvos išdaviku ir atvežė mums „Stalino saulę“ 1940 m.) organizavo pirmąjį savo agentūros tinklą. Žvalge tapo ir Marcelė. Didžiausią grėsmę jaunai Lietuvos valstybei 1919 m. vasarą (bolševikai jau buvo beveik išvyti iš Lietuvos) kėlė ką tik atsikūrusi Lenkijos valstybė. Vakarykščiai istoriniai sąjungininkai ir bičiuliai nesuprato lietuvių tautos siekių ir norėjo atkurti 1795 m. likviduotą Abiejų Tautų Respubliką, Žečpospolitą, kuri jų galvose turėjusi būti tik Lenkija. Kol galvose turėjusi būti tik Lenkija. Kol vyko bevaisės diplomatinės derybos, pavojingiausia Lietuvai POW (Polska Organizacja Wojskowa), 1914 m. sukurta lenkų karinė organizacija, siekė užgrobti kuo daugiau buvusios Žečpospolitos teritorijų, nebūtinai gyvenamų tik lenkų. Štai Seinuose vadinamasis POW „sukilimas“ (priartėjus reguliariajai Lenkijos kariuomenei) 1919 m. pavyko. Lenkijos vadovybei labai nepatiko, kad

Iš Visuotinės lietuvių enciklopedijos

Marcelė Kubiliūtė

Iš Lietuvos valdo ir garso archyvo (A-48, p. 314)

Šaulių sąjungos Moterų šaulių taryba, 1940 m. Sėdi iš kairės: M. Kubiliūtė, M. Žmuidzinavičienė, S. Putvytė-Mantautienė (garbės pirmininkė), E. Jankutė ir O. Mašiotienė. Antroje eilėje iš kairės: B. Balaišytė, E. Gaigalienė, A. Pilvelytė, V. Cernienė ir E. Dulaitienė

Lietuvos vyriausybė ir visa lietuvių tauta nenori jokios unijos su Lenkija.

Todėl nuspręsta organizuoti „sukilimą“ ir Kaune, užgrobus valdžią, prijungti Lietuvą prie Lenkijos jėga. Tuo užsiėmė POW, turėjusi Lietuvoje platų agentų tinklą. Jau buvo numatyta „sukilimo“ data. Tik dėl Marcelės asmeninio žavesio pavyko suvilioti jauną lenkų karininką, gauti visų peoviakų sąrašus ir persiųsti juos į Kauną. Šamokslas žlugo, dauguma maištininkų areštuoti ir nuteisti, dalis pabėgo į okupuotą Vilnių. Lietuva buvo išgelbėta.

Marcelė ne tik leido laikraštį, bet ir rūpinosi lietuviams kariais, patekusiais į nelaisvę, ir lenkų valdžios suimtais vilniečiais. Kitąmet jai pavyko dar kartą išvogti svarbius karinius lenkų dokumentus. Okupacinėje valdžioje kilo panika, jos visur ieškota, bet Marcelė ir po L. Želigovskio invazijos dar dvejus metus išgyveno Vilniuje, slapstėsi Elžbietos Banevič pavarde. „Mergina su lape“ buvo nepagaunama ir nesusekama. Tik kai lenkų valdžia iškabino visame mieste jos nuotraukas ir pažadėjo už jos

galvą 5000 zlotų premiją, Marcelė 1922 m. rudenį per demarkacijos liniją pasitraukė į Kauną.

Kaune M. Katiliūtė dirbo Užsienio reikalų ministerijoje (1925–1940) šifruotoja, pirmąja sekretore. Dirbo daug ir pasiaukojamai. Jai patikėta remti Vilniaus krašto lietuvius pinigais, knygomis, laikraščiais. Per patikimus asmenis, kertant demarkacijos liniją, ši parama pasiekdavo okupuotos Lietuvos dalies lietuvius. Keletą kartų pati Marcelė kirto tą liniją ir vos nepapuolė į lenkų rankas.

O pačiai laiko ir neliko – šeimos Marcelė nesukūrė, turtų neužgyveno. Net aukštąjį mokslą ji baigė tik 1936 m. (dar 1922 m. pradėtas istorijos studijas Kauno Vytauto Didžiojo universitete). Tiesa, verta pažymėti, kad Lietuvos valstybė jos nuopelnus įvertino – M. Kubiliūtė yra vienintelė moteris, gavusi visų rūšių aukščiausius Lietuvos Respublikos apdovanojimus: 1928 m. Vyties kryžiaus 3 laipsnio ordiną ir Gedimino 4 laipsnio ordiną, 1930 m. Vytauto 5 laipsnio ordiną, 1938 m. Gedimino 3 laipsnio ordiną.

1940 m. naujoji valdžia Marcelę atleido iš darbo. Ji persikėlė į Vilnių. Dirbo Lietuvos mokslų akademijos įstaigose: iš pradžių Istorijos skyriaus bendradarbe, vokiečių okupacijos metais perėjo dirbti į Literatūros skyrių, tvarkė biblioteką. Įspėta pažįstamų, išvengė tremties 1941 m., dalyvavo Birželio sukilime, buvo sukilėlių Vilniaus štabo, vėliau Vilniaus miesto ir srities komiteto nare. Per vokiečių okupaciją gelbėjo žydus (tarp jų ir I. Veisaitę).

Raudonajai armijai grįžtant į Lietuvą 1944 m. vasarą Marcelė nusprendė likti Vilniuje, bibliotekoje. Deja, pro čekistų akis prasprūsti nepavyko. Jau rugpjūčio 17 d. ji suimta, devynis mėnesius tardyta saugumo rūsiuose, po to perkelta į Lukiškes. Vienas paskui kitą sekė sunkūs, varginantys tardymai, bet Marcelė nieko neišdavė. Tik 1946 m. vasarą sovietai nuteisė ją 5 metams tremties. Nelengva pasakyti, kodėl Marcelė gavo tokią nedidelę bausmę. Greičiausiai pusiau raštingi čekistai tiesiog nesuprato, kas ta kukli pusamžė moteris ir kokie jos nuopelnai Lietuvai ir lietuvių tautai.

Marcelė išvežta į Sibirą, Tiumenės sritį, po to perkelta į Kazachstaną. Dėl savo silpnos sveikatos daugiausia dirbo siuvyklose. Ir toks darbas nebuvo lengvas, o ir atšiaurus klimatas nepriminė kurortų. Stipriai susitrenkė koją. Tai vėliau tapo kaulų tuberkuliozės priežastimi.

Namo M. Kubiliūtė grįžo 1949 m. rudenį (kalėjime praleisti dveji metai įskaityti į bausmės laiką). Lietuvoje siautėjo stalinistai, buvusios tremtinės niekas nenorėjo priimti į darbą, daugelis jos, tremtinės, nenorėjo pažinti. O be darbo negausi ir kampo. Marcelę laikinai priglaudė jos pažįstama Julija Biliūnienė (rašytojo J. Biliūno našlė), bet sostinėje darbo ji negavo. Paklajojusi Marcelė įsitaisė Tauragės kelių ruožo sąskaitininke. Į Vilnių ji grįžo tik 1956 m. Dirbo vaikų ligoninėje, bet sveikata vis blogėjo. Kaulų liga progresavo, teko ilgai

gydytis sanatorijose. Pagaliau išaiškėjo, kad pražiopsota ir užleista pikta liga. Mirė Marcelė Kubiliūtė 1963 m. birželio 13 d. ir buvo palaidota Rasų kapinėse, šalia lietuvių karių savanorių, kuriuos ji pati su drauge Elžbieta Matulionyte laidojo 1920 m.

Perskaičius šią iškilaus gyvenimo istoriją, darosi keista ir net neįtikinamai, kad tik dabar, praėjus daugiau nei trims atkurtosios Lietuvos dešimtmečiams, pradedame deramai atsiminti tokias legendas. Ar mums trūksta tautinės savigarbos, ar tiesiog bijoma būti netaktiškiems kitų tautų atžvilgiu? Juk visos save gerbiančios tautos stengiasi pagerbti savos istorijos herojus. Nesinori būti ironiškam, bet lenkai tokios svarbos asmeniui jau būtų pastatę dešimtis paminklų, prirašę daugybę storų knygų ir sukūrę keletą kino epopėjų. Kiekvienas bent kiek didesnis miestelis turėtų šios moters vardo gatvę...

Sunku patikėti, bet net ir šiais visuotinio skaitymo laikais įmanoma manipuliuoti faktais. Štai M. Kubiliūtės biografija dar šių metų lapkričio pradžioje Vikipedijos interneto portale buvo pasiekiamą ne tik lietuvių ir žemaičių, bet taip pat lenkų ir anglų kalbomis. Tiesa, jos biografijoje šiomis kalbomis „netyčia“ praleistas gyvenimo tarpsnis tarp 1920 ir 1944 m. Paskaičius taip kupiūruotas biografijas, lieka neaišku, už ką Marcelė gavo visus aukščiausius Lietuvos valstybinius apdovanojimus. Beje, lenkiškoji M. Kubiliūtės biografijos versija iš Vikipedijos prieš porą savaitių išvis dingio...

Žiūrėdamas į šimtmečio senumo moters tautiniais drabužiais fotografiją, nepasakysi, kad tai ypatinga tarpukario gražuolė. Tai kažkas kita – taurus veidas, valingas ir be galo gilus žvilgsnis. Jis išlikęs ir vėlyvosiose Marcelės fotografijose, kai objektyvas fiksuoja tremties ir ligų paženklintą veidą.

Tokia trumpa Marcelės Kubiliūtės biografija. Ar mes pažįstame savus herojus?

Laisvės diena

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Atsimenu, 1989 metais nuvykęs į Vilnių Katedros aikštėje pamačiau ant grindinio raudonos spalvos užrašą anglų kalba: „Red Army Go Home!“ Tas reikalavimas išvesti iš Lietuvos okupacinę rusų kariuomenę rodė, jog prasidėjo permainingas metas. Žinoma, niekas tada nemanė, kad 1993 m. iš tiesų pavyks tai pasiekti. Juolab kad tuo metu rusų kareiviai Lietuvoje jautėsi labai tvirti ir neretai demonstravo savo galią. Tai jie darė nuo pat Antrojo pasaulinio karo, kai prasidėjo Lietuvos okupacija. Daugelis dar atsimename Šiaurės miestelio Vilniuje pavadinimą. Būtent Lietuvos sostinėje buvęs tarsi atskiras miestelis, kuriame buvo įsikūrę rusų kariškiai su šeimomis ir tvarkėsi pagal savo taisykles. Prasidėjus 1991 m. sausio 13 d. įvykiams, iš ten pajudėjo šarvuotųjų kolonos, kurios turėjo užgniaužti žmonių ryžtą saugoti nepriklausomybę.

Šiais metais Lietuvoje minimas okupacinės sovietų kariuomenės išvedimo 30-metis, pavadintas Laisvės diena. Kaip pažymi to meto įvykių liudininkai – tai buvo ilgų ir alinančių derybų rezultatas. Taikiai, be prievartos, be pasipriešinimo iš Lietuvos išvežta gausybė karinės technikos, perkelta dešimtys tūkstančių karių. Galima pridurti, kad Lietuvai tuo metu labai pasisekė, kadangi pavyko pasinaudoti kiek palankesniais nuotaikomis Kremliuje. Mat netrukus jos pradėjo kisti. Šiandien sunku nuspėti, kas būtų nutikę, jeigu derybos dėl rusų kariuomenės išvedimo būtų pradėtos kiek vėliau, tačiau akivaizdu, kad šis procesas būtų gerokai užtrukęs.

Lietuva gali didžiuotis savo atkaklumu pasiekusi, kad okupacinė kariuomenė iš jos buvo išvesta metais anksčiau nei iš Vokietijos, Latvijos ir Estijos. Iš Lenkijos paskutinis

Mitingo priekyje Antanas Terleckas

rusų karys išvažiavo 1993 m. rugsėjo 18 d. Lenkijoje iki šiol vyksta diskusija, kodėl šis procesas taip ilgai užtruko. Juk nuo 1989 m. jau veikė nekomunistinė vyriausybė, vadinas, dar 4 metus valstybė pilnai nevaldė savo teritorijos, buvo priklausoma nuo Rusijos. Istorikų nuomone, tokią padėtį lėmė tai, jog bijota besivienijančios Vokietijos ir jos galimų teritorinių pretenzijų. Taigi to meto politinis elitas manė, kad Rusija gali užtikrinti stabilumą šioje srityje ir neleisti Vokietijai šio klausimo kelti. Taip pat reikia pabrėžti, jog nedaug trūko, kad būtų pasirašyti Rusijos siūlyti susitarimai dėl kariuomenės paliekamo turto (ypač daugybės objektų, statinių) tolesnio naudojimo. Buvo siūloma kurti bendras lenkų ir rusų firmas, kurios ir turėjo šį turtą toliau administruoti. Kitaip sakant, jeigu Lenkijos tuometinė valdžia būtų su tuo sutikusi, tai rusų kariuomenės paliktuose pastatuose, o jų būta labai daug visoje šalyje, būtų įsikūrusios kitos, ne mažiau pavojingos tarnybos.

Grįžkime į Lietuvą. Po nepriklausomybės paskelbimo prasidėjo net kelerius metus trukusios derybos dėl okupacinės kariuomenės išvedimo. Paskutinis Rusijos armijos karinis ešelonas pravažiavo pro Kenos

geležinkelio stotį 1993 m. rugpjūčio 31 d. Lietuvos krašto apsaugos ministerijos duomenimis, atkūrus nepriklausomybę 1990 m. kovo 11 d., Lietuvos teritorijoje buvo dislokuotos maždaug penkios okupacinės kariuomenės divizijos ir apie 34,6 tūkst. karių, 1000 tankų, apie 180 lėktuvų, 1901 šarvuotis.

1993 m. sovietų kariuomenės išvedimas iš Lietuvos buvo svarbus istorinis įvykis, žymintis Sovietų Sąjungos vykdytos okupacijos pabaigą. Tai leido valstybei gauti platesnę tarptautinį pripažinimą ir užmegzti diplomatinius santykius su daugybe pasaulio šalių. Lietuva tapo lygiaverte tarptautinės bendruomenės nare, įgyvendindama savo suverenitetą ir prisijungdama prie įvairių tarptautinių organizacijų. Sovietų kariuomenės išvedimas didino saugumo jausmą, leido šaliai sutelkti dėmesį į ekonominę plėtrą ir socialinės gerovės kūrimą. Prasidėjo spartesnis Lietuvos ginkluotųjų pajėgų formavimas, pradėta galvoti apie narystę NATO ir Europos Sąjungoje. Visa tai leido Lietuvai įsitvirtinti kaip nepriklausomai ir suvereniai valstybei tarptautinėje arenoje bei plėtoti savo politinį, ekonominį ir kultūrinį gyvenimą be išorinės įtakos iš buvusios Sovietų Sąjungos.

Lietuvos krašto apsaugos ministerija savo interneto svetainėje paskelbė žmonių, kurie buvo tų istorinių įvykių liudinininkai, pasakojimus. Pabaigoje norėčiau pacituoti kai kurias jų išsakytas mintis.

Paulius Lileikis prisimena: „1992 metais dirbau fotokorespondentu. Tai buvo mitingų metas, fiksavau tai, ką mačiau, o tuo metu vaizdai šnekėjo daugiau už žodžius. Jeigu mane dabar gražintų 30 metų atgal, gal būčiau kitaip suvokęs tuos įvykius. Fiksavau Šiaurės miestelį Vilniuje, Zoknių oro uostą Šiauliuose. Esu matęs, kaip marodieriauja rusų kareiviai Aukštuosiuose Paneriuose prie

pravažiuojančių traukinių, kaip krauna tankus ant platformų. Prisimenu, kaip tada galvojau: „Ačiū Dievui, kad jūs dingstate iš čia.“

Laisvė Lideikytė kalba: „Prisimenu, kad buvome stovykloje, iš ten visi ir vykome į piketą. Berods, tai buvo protestas prieš rusiškos armijos tranzitą per Lietuvą. Prisimenu, kaip mus fotografavo. Nuotaika buvo pakili, buvo apėmęs tikras azartas skanduoju „Red Army Go Home!“. Esu šaulė, manyje Lietuvos jausmas niekur nedingo, jį nešiosi nuo vaikystės.“

„Šis Lietuvos laisvės kelio laikotarpis neabejotinai nulėmė mano gyvenimo kelią. Lietuvos išsilaisvinimas ir atgimimas vyko mano paauklystės metais. Patirti parklupdytą savo Valstybę ir matyti ją atsikeliančią, augančią buvo ypatinga Dievo dovana. Tuo metu buvau Kauno technologijos universiteto Statybos ir architektūros fakulteto studentas. Kad teks projektuoti ne pastatus, o savo Valstybę, tarnauti jos institucijose, tuo metu tikrai nenumaniau. Laisvė suteikė tokių galimybių ir atsakomybių, kokių net didžiausiose fantazijose neturėjome“, – pasakoja dabartinis Lietuvos ambasadorius Airijoje Marijus Gudynas.

Lietuviškų mokyklų mokytojų konferencija

TERESĖ JANČIULYTĖ

Lietuviškų mokyklų mokytojų konferencija – tai renginys, suburiantis ne tik mūsų krašto lietuvius mokytojus, bet ir visus, kam svarbūs švietimo lietuvių kalba klausimai ir problemos. Šiais metais Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklai pavyko ją suorganizuoti jau trečią kartą. Tačiau verta paminėti, jog mes esame šios minties tęsėjai. Tokio pobūdžio konferencijos sumanytojų reikėtų ieškoti Lenkijos lietuvių bendruomenėje. Pirmas lietuvių mokytojų susitikimas buvo surengtas prieš daugelį metų. Vėliau panašius organizavo Lenkijos lietuvių mokytojų draugija. Užgesus draugijos veiklai nutrūko ir konferencijų organizavimo tradicija.

Po keliolikos metų, 2021-aisiais, „Žiburio“ mokyklos bendruomenėje kilo mintis atgaivinti mūsų krašto mokytojų susitikimus. Idėja susilaukė labai gerų atsiliepimų ir renginys kiekvienais metais suburia daugiau nei 70 dalyvių. Į konferenciją kviečiami pranešėjai tiek iš mūsų krašto, tiek iš Lietuvos. Per pastaruosius dvejus metus bendrinės lietuvių kalbos subtilybes priartino mums prof. Danguolė Mikulėnienė, Nida Poderienė, o šiais metais lituanistams atstovavo dr. Darius Kuolys. Vietos lietuvių kalbos ypatumus praėjusiais metais apibendrino mokyt. Dalia Makauskienė. Su sudėtinga šiame krašte gyvenančių lietuvių istorija jau trečius metus supažindina dr. Bronius Makauskas. 2022 m. konferencijoje dalyvavo ypatingas svečias – kardinolas Sigitas Tamkevičius. Su

Mokytojų konferencijos dalyviai

juo paminėjome pagrindinės „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ penkiasdešimtmetį. Labai šiltą ir prisiminimų kupiną pranešimą apie savo tėtį, kompozitorių Pranciškų Beinarį skaitė Arnoldas Aristidas Beinaris. Dr. Darius Vilimas šiemet pasidalijo su dalyviais savo pirmuoju išpūdžiu, kurį paliko apsilankymas neseniai atidarytame Abiejų Tautų Respublikos kresų muziejuje Seinuose. Konferencijoje netrūksta ir informacijos apie šių laikų švietimo problemas bei iššūkius. Prieš dvejus metus dr. Liutauras Degėsys bandė atskleisti, kaip atrodo pedagogo pasaulis ir mokykla iš vaiko perspektyvos, o šiemet dr. Tomas Lagūnavičius pasidalijo patirtimi, kaip vaikus mokyti greitai ir efektyviai.

Dabartiniame pasaulyje kaip niekad anksčiau svarbu palaikyti ir ugdyti bendruomeniškumą, dailintis gerą patirtimi bei atrasti

sėkmingiausius metodus ugdant mokinių bendrąsias ir dalykines kompetencijas. Konferencija tampa proga ne tik kelti mokytojų kvalifikaciją – ji skatina pedagogus domėtis aktualiais istorijos ir kitais visuomenės klausimais.

Tai puiki proga praplėsti savo akiratį ir pasiklausyti mokslininkų išvalgų, juolab kad jos gali paskatinti plačiau pasidomėti aptariamomis temomis. Organizatoriai stengiasi, kad konferencijoje būtų įvairių humanitarinių mokslo sričių pranešimų, t. y. lituanistinis, istorinis, pedagoginis ir vienas, susijęs su mūsų krašto pažinimu.

Dėkojame renginio rėmėjams: LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijai bei LR konsulatui Seinuose.

ŠVIETIMO,
MOKSLO IR SPORTO
MINISTERIJA

Paminėjome Lietuvos kariuomenės įkūrimo 105-ąsias metines

„AUŠROS“ INF.

Nuo pat Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos įsikūrimo Seinuose minima Lietuvos kariuomenės diena. Daugelį metų mokykla bendradarbiauja su Marijampolės Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytenio bendrosios paramos logistikos batalionu. Šiemet Lietuvos kariuomenės dieną paminėti atvyko minėto bataliono vadas pulkininkas leitenantas Andrius Jacina, Lietuvos kariuomenės atstovai majoras Donatas Mazurkevičius, majoras Daugirdas Antulis, kiti bataliono kariai bei Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos mokiniai.

Mokyklų delegacijos, vadovaujamos direktorių Algirdo Vaitkausko ir Jono Vydras, su LR konsulato Seinuose vadovu Genadijumi Mackeliu ir atvykusiais kariais aplankė Lietuvos karių, žuvusių 1919–1920 m. ir palaidotų Berznyko

bei Seinų kapinėse, kapus, padėjo gėlių, uždegė žvakutes.

Vėliau Lietuvos karius Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje sveikino mokiniai: kiekvienam įteikė po gėlytę, skyrė jiems meno programą.

Daug prasmingų žodžių apie Lietuvos kariuomenę išsakė iškilmių dalyviai. „Žiburio“ mokyklos direktorius A. Vaitkauskas bei LR konsulato Seinuose vadovas G. Mackelis pasveikino svečius su Lietuvos kariuomenės diena ir padėkojo, kad kiekvienais metais apsilanko lietuviškoje mokykloje,

Irenos Casperavičiūtės nuotr.

Manto Sakausko nuotr.

pagerbia šiame krašte žuvusių Lietuvos savanorių atminimą.

Už pakvietimą ir bendradarbiavimą bei sveikinimus dėkojo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytenio bataliono vadas pulkininkas leitenantas Andrius Jacina ir Lietuvos kariuomenės atstovas majoras Donatas Mazurkevičius.

Po minėjimo kariai surengė vaikams pratybas. Mokiniai rungtyniavo, susipažino su kario apranga, veidus nusidažė maskuotės dažais. Šioje šventės dalyje mielai dalyvauja tiek darželinukai, tiek aštuntokai.

Punsko licėjaus ketvirtokai žygiavo Tatrų (ir ne tik) takais

BOŽENA BOBINIENĖ, KETVIRTOKĖS MAMA

Ar verta rudenį leistis į tolimą kelionę, kai iš spintų tenka jau traukti kepures, šalikus ir pirštines? Juk sunku nuspėti orus: štai pirmas sniegas maišosi su gausiais lietaus lašais, štai pirmoji šalna ir sliduma ant kelio... Pučia nemalonus, žvarbus vėjas, kuris lyg teisėjas žaidimų aikštelėje: kartą kamuolį (žemę) perduoda saulės spinduliams, kitąkart – grėsmingiems debesims (deja, šie laimi dažniau). Ar norėtusi kur nors bastytis, kai tirštas rūkas apgaubia visą žemę ir laiko ją drėgnam ir šaltam glėbyje? Tamsu, nemalonu, brrr... Gal geriau būtų patogiai įsitaisyti po šiltu pledu ir kaip kalnų lokiui – pramiegoti visą tą niūrų laikotarpį? Galbūt galima būtų taip padaryti, bet kiek daug tada prarastumėm! Nors gamta ruošiasi žiemos miegui, betgi ir tokiu metų laiku būna ir gražu, ir įdomu, ir daug kas vyksta. Jeigu neišlįstume iš po to pledo pasižvalgyti – nežinotume, kaip rudenį atrodo Krokuvos senamiestis, kokie spalvingi ir žavūs yra Lenkijos kalnai Tatrai, ir nepajustume bent dalelės to, ką jautė Aušvico (Auschwitz-Birkenau) koncentracijos stovyklos aukos. Tokia buvo Punsko Kovo 11-osios licėjaus ketvirtų klasių moksleivių išvyka: saulė – lietus, rūkas – giedra, miestas – nacionalinio parko gamta, laisvės jausmą suteikiantys aukštieji kalnai – žmogaus suvaržymą ir kančią simbolizuojanti koncentracijos stovykla... Koks akivaizdus gyvenimo poliškumas! Pamokos. Emocijos. Išbandymai. Prisiminimai.

Pirmoji ekskursantų stotelė buvo senoji Lenkijos sostinė – Krokua.

Punsko licėjaus ketvirtokai su globėjais šalia Kasprovy Wierch viršukalnės

Čia punskiečių grupę pasitiko puiki gidė, Punsko licėjaus absolventė Lana Dadu. Ji be galo vaizdžiai ir įdomiai pasakojo apie XV a. pabaigoje Krokuvos Kazimiežo kvartale įsikūrusių žydų gyvenimą ir tradicijas; lydėjo senamiesčio gatvėmis, kur vos ne kiekviename žingsnyje – pastatas ar vieta, turinti savo istoriją. Žinoma, negalima buvo aplenkti Vavelio katedros, pilies ir rūmų. Katedroje Lana moksleiviams aiškino Lenkijos karalių dinastijos ryšius su Lietuva, bendros abiejų tautų istorijos vingius. Jaunimas turėjo progą prisiliesti prie 13 tonų sveriančio Žygimanto varpo, kad jiems sektųsi meilėje ir būtų turtingi. Be Vavelio katedros, galima buvo susižavėti dviejų gražiausių miesto bažnyčių –

Pranciškonų bažnyčios bei Švč. Marijos (Mariacka) bazilikos interjeru. Iš pastarosios, esančios Krokuvos turgaus aikštėje, bokšto kas valandą sklinda trimito garsai. Punskiečiams taip pat teko klausytis ir stebėti grojantį, o po to miesto svečiams ranka mojuojantį trimitininką. Gidė paaiškino, kad ne visada jis tai daro, tad jei pavyksta jį pamatyti – reiškia, išsipildys anksčiau sugalvota svajonė.

Aplankę Krokuvą, kelionės dalyviai apsigyveno svečių namuose Murzasichle vietovėje, netoli Zakopanės, iš kur buvo galima gan greitai ir patogiai patekti į Tatrų nacionalinį parką. Išsimiegoję ir papsučiavę, ekskursantai nuvyko į Zakopanę. Nepaisant nelabai palankaus oro – atslinko tamsūs debesys

ir teko mautis lietpalčius, išskleisti skėčius – keliautojai, lydimi Tatrų savanorių pagalbos tarnybos (TOPR) profesionalaus gelbėtojo Tomašo Wojciechowskio (Tomasz Wojciechowski), išsiruošę į žygi vienu gražiausių ir vaizdingiausių Tatrų slėnių (Dolina Kościeliska). Laimai, netrukus lietus aprimo ir pasivaikščiojimas slėnio takais prie sraunių upelių, tarp nudažytų rudens spalvomis kalnų šlaitų tapo be galo malonus. Galėjome žavėtis nepaprastu gamtos grožiu. Be to, labai įdomu buvo klausytis Tatrų gelbėtojo pasakojimų. Įpusėjęs maršrutui, gera buvo trumpai pailsėti vadinamojoje kalnų smuklėje, išgerti karštos arbatos ar kavos, užkąsti obuolių pyrago...

Pasistiprinę, gido vedami ir motyvuojami, žygieiviai įveikė Krokuvos tarpekį (Wąwóz Kraków) ir Slibino olą (Smocza Jama), į kurią kopiant reikėjo išbandyti savo jėgas ir įveikti aukščio baimę. Čia buvo išbandyta ir veikla, bendravimas grupėje – vieni kitiems turėjo padėti kopti stačiomis uolomis, reikėjo lipti kopėčiomis, laikytis grandinių. Šitaip ugdomas pasitikėjimas ir atsakomybė už kitą žmogų. Iššūkį priėmė visi ir sėkmingai

Knygynė „Austeria“, Krokuvos Kazimieže

jį įveikė, o išlipus iš olos ir išėjus į kalnų pievą, iš po debesų išniro skaišti saulė, nušviesdama kalnų šlaituose įvairiais lapų geltonumo atspalviais žvilgančius medžius. Tokiomis aplinkybėmis nuotaika buvo puiki!

Tą dieną jaunimas įveikė apie 25 kilometrus, o sugrįžę į nakvynės vietą ir pavakarieniavę, netoliese esančioje tradicinėje pirkioje dar susitiko su vietiniu kalniečiu. Jis, pasipuošęs tradiciniu kostiumu, ne tik pasakojo apie Tatrų, sunkų gyvenimą kalnuose senovės laikais, įdomius šio regiono žmones, kuriems rūpėjo išsaugoti nepaprastą kalnų grožį ir parodyti jį iš svetur atvykstantiems turistams, bet ir pagrojo įvairiaisiais liaudiškais instrumentais, padainavo kalniečių

dainų. Licėjaus ketvirtokai, atsidėdami šeiminiškai už įdomią paskaitą, padainavo lietuvišką dainą... Taip baigėsi antroji ekskursijos diena.

Trečiosios dienos rytas žadėjo gerą orą – kaip tik tinkantį išsirengti į aukštus kalnus. Zakopanėje vėl laukė tas pats Tatrų savanorių pagalbos tarnybos gelbėtojas. Pirmiausiai jis palydėjo iki kalnų keltuvo, kuriuo galima pakilti į Kasprowy Wierch viršūnę (1987 m v. j. l.). Beje, patekus į viršukalnę, vaizdą uždengė debesų migla. Atrodė, kad nieko daugiau nebus įmanoma pamatyti – reikėjo įdėmiai žiūrėti po kojomis, nes matomumas buvo ribotas. Tačiau netrukus debesis išsisklaidė. Dalis grupės nusileido funikulieriumi į Zakopanės Krupuvkę (Krupówki), o gausesnė ištvėringų žygieivių dalis – nuo kalno pėsčiomis.

Žygiavimas su profesionaliu gelbėtoju nenusėjamas kaip ir oras kalnuose. Patyręs gidas įvertino grupės galimybes ir pasirėmimą ir pasiūlė eiti įdomesniu keliu, prie kalnų ežerų, esančių Sucha Przełęcz perėjoje. Entuziazmo nepritrūko net ir tada, kai pasidžiaugus Zielony Staw grožiu, teko kopti į aukštą kalną, kuris buvo vis statesnis, labiau akmenuotas, o maršrutas – vis sudėtingesnis. Tačiau užkopus į Mały Kościelec viršūnę (1864 m v. j. l.) vaizdai buvo žavingi: aplink aukšti kalnai, o apačioje tyvuliuojantis Czarny Staw

Tradicinėje Lenkijos kalniečių pirkioje

Kopiname į aukštą kalną

Gąsienicowy smaragdinio atspalvio vanduo. Tiesa, užkopti į kalną buvo kur kas paprasčiau nei nuo jo nulipti. Leidžiantis reikėjo apgalvoti kiekvieną žingsnį, sukaupti dėmesį, kad neužsigautum. Tačiau buvo laiko ir stabtelėti, ir susižavėti nuostabiu ir didingu kalnų gamtos grožiu. Žygio maršrutas nebuvo ilgas – 15 km, tačiau neįgudusiems kalnų turistams jis gana sudėtingas dėl kintančio slėgio bei gana smagaus žygiavimo tempo uolėtais takais. Kai kurių žygeivių kojos buvo nubrozdingtos ir lengvai traumuotos, bet visi nugalėjo nuovargį ir nepatogumus, ir sėkmingai pasiekė finišą.

Patyręs gelbėtojas Tomašas,

siūlydamas sudėtingesnį maršrutą, aiškino, kad galbūt kai kurie (ar dauguma) šios ekskursijos dalyvių niekad daugiau neturės tokios progos atvykti į kalnus ir žygiuoti, todėl būtent jiems norėjo parodyti Tatrus iš arti. Galbūt kai kurie, patyrę nepatogumų – bus nepatenkinti, bet praėjus kuriam laikui jie supras, jog ta licėjaus ketvirtos klasės paskutinė bendra išvyka buvo išskirtinė, nes jiems suteikta proga išbandyti savo jėgas, pajusti kalnų dvasią ir tiesiog būti su savo draugais būtent tokioje aplinkoje ir situacijose. Išties šis spontaniškas žygis į aukštus kalnus jaunimui parodė, kad jeigu tik nepasiduosi ir būsi pasirengęs priimti iššūkį, gali beveik viską: įveikti nuovargį, skausmą, nugalėti aukščio baimę, tiesiog – pasiekti tikslą...

Ketvirtosios (išvykimo) dienos rytą prapliupo lietus. Bet planuota dar pakeliui aplankyti Osvencimo ir Bžezinkos (Auschwitz-Birkenau) koncentracijos stovyklą. Tai labai slogi, sunki,

skausmo ir kančios pilna vieta, o atvykus čia rudens darganų metu, kai Lietuje prie įėjimo stovi susigūžusios lankytojų minios, reikia pereiti asmens kontrolę kaip oro uoste ir viskas vyksta skubiai – tą klaikumo įspūdį galima patirti dar neperžengus muziejaus slenksčio. Tačiau jį peržengus toks jausmas tik didėja... Tenka pereiti betono koridoriu po atviru dangumi, kur girdisi žuvusių ir nukankintų šioje vietoje asmenų skaitomos pavardės.

Lagerio gidas vedė šlapiu, su baltomis muziejaus grindiniu. Pro lietpalčių kapišonus ir skėčius šmėstelėjo ironiškas šūkis – įmontuotas vartuose užrašas, šios vietos simbolis: „Arbeit macht frei“ (vok. Darbas išlaisvina). Gidas paeiliui įvesdavo į kurį nors pastatą ir pasakojo neįtikėtinas istorijas, liudijančias nacių žiaurumą ir čia kalintų nekaltų žmonių kančias. Neįmanoma abejingai praeiti pro muziejuje saugomus kalniniams paimtus daiktus – kalnus batų, lagaminų, akinių, nukirptų plaukų... Nors nuo to laiko prabėgo apie 80 metų, rodos, į barakų sienas vis dar atsitrenkia mušamų, kankinamų ir žeminamų žmonių aimanos, celėse ir koridoriuose juntamas jų kraujo ir išmatų kvapas... Ši vieta – tai ne tik istorijos paveldas, žuvusiųjų ir kankintųjų atminimo paminklas ar turistų lankytina vieta. Ji primena ir

Kasprowy Wierch viršūnėje

Rudens pasivaikščiojimas slėniu (Dolina Kościeliska)

įspėja, priverčia sustoti ir pamąstyti: ką kiekvienas galime padaryti, kad tokie dalykai niekada nepasikartotų?

Taip prabėgo penkios (įskaitant kelionę autobusu) Punsko licėjaus ketvirtokų ekskursijos dienos. O štai kokiais įspūdžiais dalijasi jie patys.

Išvyka į kalnus man labai patiko. Esu sužavėta vaizdais ir džiaugiuosi, kad patyrėme tikrą žygį į kalnus – kopėme į jų viršūnes, ilgai žygiavome. Tai buvo mūsų ištvermės ir kojų išbandymas. (Viktorija P.)

Man ši kelionė sentimentali! Pirmą kartą kopiau į Lenkijos Tatus, ir dar – su savo nuostabiais klasės draugais. Buvome tiesiog virš debesų! Be to, lankėme Krokuvą, klausėmės įdomių istorijų. Ir, be abejo, mūsų svajonės išsipildys, nes Marijos bazilikos bokšte grojės trimitininkas pamajo mums ranka net du kartus. 😊 Tikrai tai buvo visapusiškai vertinga išvyka! O į Lenkijos pietinę dalį dar tikrai sugrįšiu! (Ida B.)

Krokuvoje ir kalnuose aš buvau jau ne pirmą kartą, bet kiekvieną sykį ši vieta sukelia naujų įspūdžių. Gamta tiesiog užburia savo grožiu. Rudenį kalnuose dar nesu buvusi. Lapų spalva bei saulės spinduliai ir kalnų dailumas tiesiog suteikia energijos kopti aukštyn. Didelį įspūdį paliko Smocza Jama, esanti Dolina Kościeliska teritorijoje

– ten reikėjo nugalėti baimę, nes mūsų laukė kopimas kopėčiomis ir laikantis grandinių. Kitą dieną nusprendėme išbandyti savo jėgas nusileisdami nuo Kasprowy Wierch. Užduotis buvo dar sunkesnė, kai gidas pusiaukelėje pasiūlė pasukti dešiniau ir pasiekti Czarny Staw Gąsienicowy. Mes nedvejodami sutikome, nes pamanėme, kad tokia proga gali būti vienintelė gyvenime. Susidūrėme su įvairiais sunkumais, bet mūsų tikslas buvo vienas! Visi pavargo, tačiau buvo laimingi, kad išbandė savo jėgas. Ši išvyka tikrai ilgai išliks prisiminimuose, nes tai mūsų, ketvirtokų, paskutinė kelionė kartu! (Darija A.)

Ši išvyka buvo labai smagi, bet kartu ir liūdna, kad tai jau paskutinė ekskursija su klasės draugais. Kelionės metu aplankėm Krokuvą, kuri padarė didžiulį įspūdį. Vaikščioji po senamiestį ir jautiesi lyg persikėlęs į praeitį: pastatai labai seni, aplinkui važinėja daug dailių karietų. Kitomis dienomis

žygiavome kalnuose. Be to, siek tiek susipažinome su vietinių žmonių tradicijomis. Žygis aukštuose kalnuose gana išvargino, bet dėl vaizdų, kuriuos pamatėme, tikrai buvo verta! Išvyka prabėgo labai greit, nes draugas Edvinas linksmo mus pokštais bei anekdotais. 😊 (Jokūbas Z.)

Visos kelionės lavina. Iš visų galima semtis naujų patirčių. Ar jos bus teigiamos, ar neigiamos – priklauso nuo mūsų, nuo to, ką pasirenkam. Esu dėkinga, kad viskas susiklostė taip, jog galėjau šioje ekskursijoje dalyvauti. Dėkinga už puikų Punsko licėjaus jaunimą, auklėtojas ir tėvus bei lydintį gidą p. Romaną, kurie šioje išvykoje buvo kartu. Už galimybę prasmingai praleisti laiką, žavėtis nepaprastu gamtos grožiu, įsigilinti į didingą, bet ir liūdną istoriją. Dėkinga už įdomius pokalbius su jaunais žmonėmis. Ketvirtokai, jūs labai pozityvūs, atkaklūs ir geri. Jūs – mūsų ateitis!

Jėgų išbandymas kopiant į olą (Smocza Jama)

„Vandenių gelmėse“

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

Spalio 31-osios vakarą tradiciškai jau 49 kartą Punsko lietuvių kultūros namuose buvo surengtas Vėlinių koncertas. Pats seniausias šios įstaigos renginys šiemet pasinėrė į vandenių gelmes. Juk vanduo – viso ko pradai ir viso ko baigtis. Be vandens neišsivaizduojama gyvybė žemėje. Taigi koncerto pagrindinė tema – vanduo.

Kadangi šiemet prisiminimų apie iškeliavusiuosius Anapilin susikaupė gan daug, koncertas buvo padalintas į tris dalis: pirmoji skirta vandeniui, atkeliaujančiam su lietumi iš dangaus, antroji – jūrų ir žvejų gyvenimui, o trečioji leido pasinerti į vandenių mitologinį pasaulį. Kaip ir kasmet, poezija susipynė su muzika ir daina, šviesos, garso ir vaizdo efektais.

Nuoširdžiausi padėkos žodžiai visai kūrybinei komandai, ypač muzikiniam vadovui Arnoldui Vazneliui, kuris 10 metų visuomeniškai prisijungia prie Vėlinių koncerto kūrimo, ruošdamas muzikinę dalį – grodamas, dainuodamas, parinkdamas kūrinius ir juos aranžuodamas, paruošdamas kitus atlikėjus.

Šiemet muzikinė dalis buvo ypač turininga balsingųjų mūsų krašto

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

„vandenių“ – Irenos Misiukonienės, Alicijos Kraužlytės, Alicijos Paznėkaitės, Faustinos Radzevičiūtės, Dainos Valinčienės, Gintarės Vektoritės ir Simonos Zubavičiūtės dėka. Ačiū ir muzikantams – Idai Bobinaitei, Adrijanui Pykiui ir Mangirdui Vektoriui. Puokštė nuoširdžiausių padėkos žodžių mano ištikimiausiems bendražygiams – Punsko klijavimo teatro ir „Kregždės“ artistams, su kuriais galime viską, kurie visada šalia.

Po koncerto eisenos į kapines dalyviai nukeliavo prie Juozo Vaznelio iš Suvalkų kauburėlio, kad ten dar kartą eilėmis ir daina prisimintų jo visai mūsų lietuvių bendruomenei nuveiktus darbus. Renginį vainikavo senų kryžių deginimo apeigos.

Man šis koncertas – mažasis jubiliejus, nes jį teko organizuoti jau dešimtą kartą. Buvo jų visokių. Kiekvienas vis kitoks, savotiškas, ypatingas. Visada ieškodavau naujų motyvų, vis kitų išraiškos priemonių, sceninių sprendimų. Ačiū visiems, kurie kartu ėjo šiuo keliu ir kartu kūrė šį vieną gražiausių mūsų krašto kultūrinių renginių. Koncertas, organizuojamas beveik pusę amžiaus – tai jau ne tik renginys, tai ir reiškinys, tampantis tradicija.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

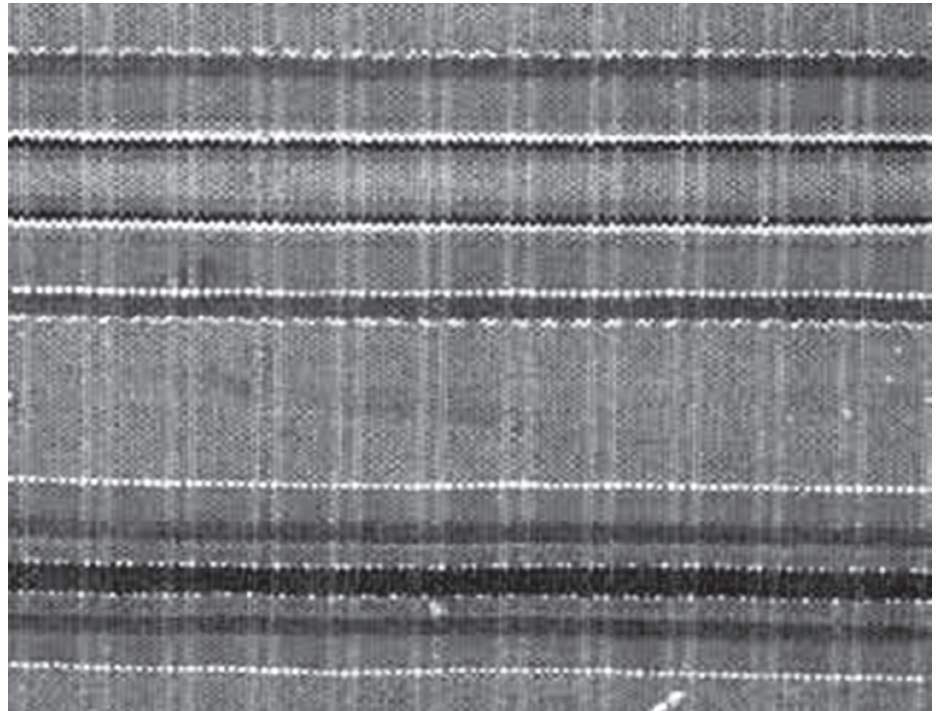

Punsko ir Seinų krašto prijuosčių išskirtinumas

ALDONA VAICEKAUSKIENĖ

Tradicinėje kaimo bendruomenės pasaulėžiūroje prijuostė laikyta svarbiu elementu, saugančiu tiek fizinę, tiek dvasinę moters – giminės tęsėjos – būseną. XIX–XX a. moterys prijuostes dėvėjo kaip svarbią išėiginio kostiumo detalę, kuri buvo glaudžiai susijusi su socialinio statuso, etikos ir padarumo reikalavimais. Prijuostė susijusi ir su ritualiniais veiksmais, užtikrinančiais gyvybingumą ir vaisingumą. Ryšima svarbiausių žmogaus gyvenimo įvykių ir kalendorinių švenčių apeigų metu ji gali prišaukti sėkmę (L. Lebednykaitė „Raštai margi prijuostėn sudėti“).

Tradiciškai dukroms motina duodavo kraity ir prijuosčių. Tarp kraičio drobių, staltiesių, lovatiesių, aprangos elementų būtinai būdavo ir jų. Prijuostes, kaip turinčias ypatingą reikšmę, labai saugota. Atėjus naujesnėms madoms, jos ir toliau buvo labai saugomos ir išliko iki šių dienų. Apie tai byloja prijuosčių savininkės, kurios per pastaruosius kelerius metus perdavė muziejui „Senoji klebonija“ savo močiučių prijuostes –

Prijuostės skiautės pavyzdys iš J.Vainos muziejaus

penkias austas ir dvi siuvinėtas. Tai didelis mūsų krašto lobis. Analizuojant muziejuose sukauptus rinkinius, pasirodė, kad nemažai šio krašto prijuosčių yra Suvalkų regioniniame muziejuje, Lietuvos dailės muziejuje

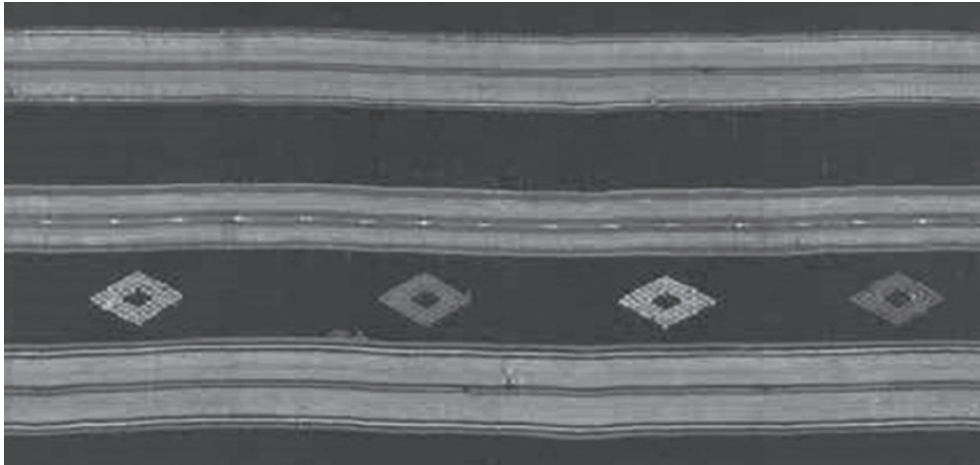
Vilniuje, Lietuvos nacionaliniame muziejuje, J. Vainos muziejuje ir „Senosios klebonijos“ muziejuje.

Iš surastos ikonografinės medžiagos galima giliau ir plačiau pažinti prijuosčių meninę raišką. Patekusios į muziejus kaip vertingi audimo ir siuvinėjimo pavyzdžiai, jos byloja apie audėjų racionalumą ir kūrybiškumą, estetinį skonį ir audėjų bei siuvinėtojų meistriskumą. Prijuosčių audimui, spalvų derinimui įtakos turėjo ilgaamžės liaudies tradicijos ir kaimynystė su kitais regionais.

Punsko ir Seinų krašte prijuostės dar vadinamos pajuostėmis, žiurkštais. Apie šio krašto prijuostes daug medžiagos pateikia S. Bernotienė, rašydama apie XIX–XX a. valstiečių drabužius. XIX a. prijuostės buvo

Dvinyto audimo vienspalvės su spalvotomis juostelėmis apačioje

Skersadryžės prijuostės detalė su pakaišymais apačioje

įvairios. Jos austos iš medvilninių, lininių, kartais naminių, bet dažniausiai fabrikinų vilninių siūlų. Raštai išrinkti, iškaišyti ar siuvinėti skaisgijų, kartais šilkvilnės siūlais.

Prijuostes galima suskirstyti į kelias grupes pagal jų atlikimo būdą.

AUSTINĖS

Skersadryžės dvinyto audimo su besikartojančiomis juostomis

Spalvingiausios ir puošniausios skersadryžės prijuostės. Jos keleriošios. Labiausiai paplitusios skersadryžės prijuostės, kuriose vizualiai vyrauja viena spalva. Ritmiškai kartojasi platūs dvinytai austi įvairiaspalviai ruožai. Mėgstamos spalvos tai vyšninė, violetinė, žalia, mėlyna, sodri geltona. O tarp jų įaustos panašaus pločio grupės siaurų įvairiaspalvių ruoželių, kurie austi dvinytai ir diminiiais langučiais. Tokių prijuosčių, kur vienos spalvos fone kartojasi dviejų arba trijų rūšių įvairiaspalvės skersadryžės 5–8 cm pločio juostos, aptinkama daugiausia.

Dvinyto audimo vienspalvės su spalvotomis juostelėmis apačioje

Nemažai aptinkama pavyzdžių, kai vienspalvių dvinyto audimo prijuosčių apačioje įaudžiamos kelios skirtingų spalvų juostelės.

Skersadryžės su pakaišymais apačioje

Žinomos prijuostės, kurių viename ar keliuose apatiniuose vienspalviuose plačiuose ruožuose įvairiomis spalvomis iškaišyti ornamentai – rombėliai, langučiai, trikampėliai ir kt.

Dvigubo audimo prijuostės su ryškesnių spalvų siūlais metmenyse

Nemaža dalis prijuosčių yra dvigubo audimo. Jų metmenyse metant dažniausiai juodos spalvos siūlus įmaišoma ir šviesesnės spalvos siūlų. Taip gaunamas neryškus languotumas. Tokio tipo prijuosčių aptinkama Suvalkų, Vilniaus, Punsko muziejuose.

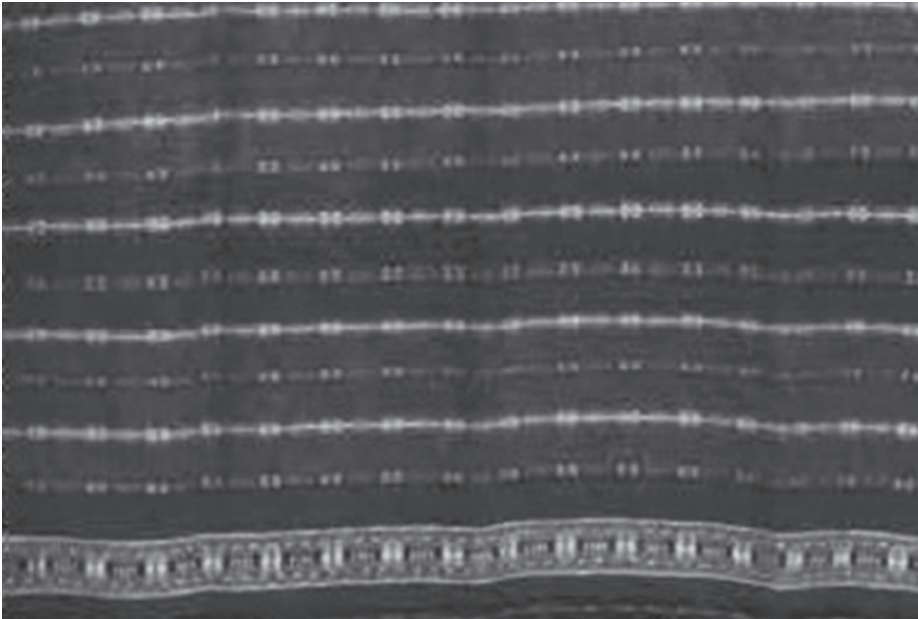
Prijuostės detalė su spalvotais siūlais metmenyse iš Lietuvos dailės muziejaus. Priklausė Katrei Burdulienei iš Trumpalio kaimo

Keturnyto audimo prijuostės

Dalis surastų prijuosčių – tokios, kuriose siūlai suverti į keturias nytis ir išaudžiamas raštas plonomis skersadryžėmis juostelėmis. Kartais prijuostės pažemiuose būna platesnės keturnyto audimo juostos.

SIUVINĖTOS PRIJUOSTĖS

XIX a. antrojoje pusėje – XX a. pradžioje moterys Punsko ir Seinų krašte, kaip ir panemunių dzūkės, dėvėjo vienspalvio, dažniausiai juodo, dugno prijuostes, siuvinėtas ryškiais įvairiaspalviais siūlais. Šioms prijuostėms audė tamsių spalvų pusvilnonius audinius. Jų metmenys medvilniniai, o ataudai naminės ar fabrikinės vilnos (šilkvilnės). Kartais siuvinėtoms prijuostėms pirko tamsių spalvų fabrikinius vilnionius audinius. Siuvo šias prijuostes, kaip Dzūkijoje ir Suvalkijoje, į apačią platėjančias. Pažemius 10–15 cm pridurdavo įvairiai klostytus – vienodo pločio vienkryptėmis, po dvi arba tris grupuotomis klostelėmis ar sutraukdavo koreliu. Virš pridūrimo pažemiuose, o kartais ir šonuose rankomis, vėliau – mašina siuvinėjo

Keturnyto audimo skersadryžė prijuostė su platesne juosta apačioje. Ekspонатas iš Lumbių km. Audė V. Bukauskienė. Saugomas Suvalkų regioniniame muziejuje

gėles ryškiais įvairiaspalviais skaisgijų, kartais šilkvilnės ir naminiais vilnoniais siūlais.

Rankomis siuvinėjo lygiuoju dygsniu pildant, virvute, rečiau pasitaiko siuvinėtų kryželiu. Dažniausiai apačioje išsiuvinėta vienkryptė ar nuo prijuostės vidurio į šalis vingiuojanti šakutė, abipus kurios komponuoti lapai ir žiedai. Šakutės galai kartais šonuose pakyla net iki pusės prijuostės. Lapai dažnai siuvinėti dviejų atspalvių žaliais siūlais, perskiriant lapą išilgai pusiau. Didieji žiedai ir pumpurai siuvinėti raudona, rožine, vyšnine spalva, smulkūs žiedeliai – balta, mėlyna, violetine, oranžine. Kartais išsiuvinėtos 3–7 atskiros arba tarpusavy sujungtos gėlių puokštės. Pagyvenusių moterų teigimu, gražiausios buvusios siuvinėtos „brolukais“. Kai kurios moterys, turėjusios siuvimo mašinas, išsiuvinėdavo prijuostes sau ir kitiems. Siuvinėtos prijuostės dėvėtos greta kitos rūšies prijuosčių, kaip antai skersadryžių, vienspalvių ir kitų.

Po Pirmojo pasaulinio karo, pakitus kitoms aprangos dalims, šventadienės prijuostės mažai bedėvėtos, bet buvo labai vertinamos ir saugomos.

Ypatingo dėmesio prijuostės susilaukė Punsko ir Seinų krašte. Dar ir šiuo metu galima rasti austų ir siuvinėtų prijuosčių, paveldėtų iš močiūčių ir saugomų kuparuose ar spintose, kartais paslėptų namo palėpėje. Ypač jas vertino ir brangino vyresnės moterys. „Dar apie 60-uosius metus mano močiutė atėjus šventadieniui išsiimdavo iš kuparo pajuostę, užsirišdavo ir pasiėmusi maldaknygę melsdavosi.“ (P. Budzeika, g. 1951 m.)

PRIJUOSTĖS KAIP KRAŠTO VERTYBĖ

Apie mūsų krašto žmonių prijuosčių vertinimą byloja dar visai neseniai į Punsko muziejų „Senoji klebonija“ atkeliavę ekspонатai. Prieš trejus metus siuvinėtą savo močiutės prijuostę atidavė Anelė Venslauskienė iš Kreivėnų, dvi austines močiutės Katrės Vaškevičienės prijuostes padovanojo Jūratė Kardauskienė iš Punsko. Prieš metus savo močiutės austą prijuostę surado Aldona Radzevičienė iš Pristavonių, o prieš kelis mėnesius spalvotomis juostomis močiutės išausta skersadryžė prijuoste pradžiugino Teresė Dapkevičiūtė-Kuosienė, gimusi Žagarių kaime, Seinų parapijoje.

Esant tokiai gausiai ikonografinėi

medžiagai, kilo noras atkurti bent dalį prijuosčių ir perduoti jas Punsko muziejui, kad galėtų su jomis susipažinti platesnis suinteresuotų žmonių ratas. Iš visos gausybės prijuosčių atkurta tik dalis. Dalis jų sukurta pagal krašto prijuosčių audimo ir siuvinėjimo principą. Atkuriant prijuostes naudotasi įvairia ikonografinė medžiaga iš Lietuvos dailės muziejaus, Lietuvos nacionalinio muziejaus, Suvalkų regioninio muziejaus bei Punsko „Senosios klebonijos“ surinktais ekspонатais ir J. Vainos muziejuje saugomomis surastų prijuosčių skiautėmis.

Labai reikšmingos buvo ir senosios nuotraukos, eksponuotos parodoje Punsko licejuje 2017 metais, minint Lietuvos Tautinio kostiumo metus.

ATKURTOS IR SUKURTOS PRIJUOSTĖS

Visos austinės prijuostės išaustos Punsko tautodailės dirbtuvėse „Šimtavirvis“, kur sukauptos rankinės audimo staklės ir kita įranga. Audžiant prijuostes labai pagelbėjo mūsų audėja Veronika Valenskienė. Pravertė jos ilgametė audimo patirtis ir technologiniai įgūdžiai apmetant siūlus ir suveriant juos į skietą.

Skersadryžės prijuostės su įvairiaspalvėmis juostomis austos keturnytu audimu, įaudžiant kelių spalvų siauras juosteles, išilgadryžės – su keturnyto audimo rašteliais ir pakaišymais apačioje. Siuvinėta prijuostė pasiūta nusižiūrėjus į surastų ekspонатų formą. Apačioje prisiūtas klostytas pridurkas. Išsiuvinėta pagal bendrą siuvinėjimo tradiciją.

Tai tik maža dalis prijuosčių, kurias galima sutalpinti žurnalo puslapiuose. Daugiau atkurtų prijuosčių galima pamatyti parodoje, kuri eksponuojama Punsko muziejuje „Senoji klebonija“.

80 metų

Mylimam vyrui, tėveliui ir seneliui, **Algirdui Nevuliui** iš Seinų, nuoširdžiausius sveikinimus gražaus ir garbaus 80-mečio proga siunčia žmona Elena, sūnūs su marčiomis ir aštuoni vaikaičiai. Tvirtos sveikatos, geros nuotaikos, džiaugsmingų, ilgų, veiklių ir šviesių metų!

2023 m. lapkričio 13 d.

į amžinybę iškeliavo

A. A. VIKTORAS MURAUŠKAS

iš Vaiponios.

*Žmogus – tik žemės svečias,
Ir turi jis sugrįžt namo,
Bet kaip sunku išleisti jį į kelią,
Kuriuo negrįžta niekas atgalios.*

Nuoširdžiai dėkojame giminaičiams, kaimynams, draugams ir artimiesiems už maldas, gėles, užuojautos žodžius, aukas ir Velionio palydėjimą į amžinojo poilsio vietą.

Padėkos žodžius tariame giesmininkams už maldas ir gražias giesmes, Suvalkų ligoninės personalui už gydymą bei Punsko parapijos kunigams už atnašautas šv. Mišias.

Liūdintys žmona ir vaikai su šeimomis

2023 m. lapkričio 21 d. į amžinybę iškeliavo

mūsų brangi mama, močiutė, promočiutė

A. A. ONUTĖ PEČIULIENĖ

iš Šlynakiemio.

*Mirtis – tai slenkstis, bet ne pabaiga,
Brangiausi žmonės eina ir palieka,
Tačiau nuo jų nusidriekia šviesa
Ir atminty gyvi išlieka.*

Nuoširdžius padėkos žodžius tariame giminėms, kaimynams, draugams ir pažįstamiems už pagarbą Velionei, gėles, aukas, maldas ir užuojautos žodžius. Ačiū Punsko ambulatorijos gydytojams ir medicinos seselėms už gydymą ir slaugymą. Dėkojame giesmininkams už giesmes ir maldas, kunigams už gedulingas šv. Mišias ir palydėjimą į kapus.

Liūdintys vaikai su šeimomis

*Nebeįgirsit jau daugiau tėvelio balso,
Tik paliks atminty jo žodžiai ištarti.
Užgeso mielos akys, nusviro darbščios rankos
Ir paliko vien sielvartas širdy.*

Dėl a. a. *Viktoro Murausko* mirties
nuoširdžius užuojautos žodžius
dukrai Birutei Zimnickienei bei visai šeimai
ir artimiesiems skiria

Punsko valsčiaus darbuotojai

Lietuviai į Lenkijos parduotuves važiuoja ir ten palieka šimtus eurų ištisus metus, tačiau ypač keliaujančiųjų kaimyninės šalies link padaugėja prieš įvairias šventes. O kadangi iki Kalėdų ir Naujųjų metų liko kelios savaitės, savaime aišku, kad prie Lenkijos parduotuvių „Biedronka“, „Lidl“ ir „Kaufland“ automobilių ir pirkėjų iš Lietuvos dar tirščiau. „Nemaža dalis žmonių apsipirkti šventėms vyksta į Lenkiją: jie perka maistą, kitas prekes ne tik sau, bet ir giminaičiams ir draugams. Žmonės skaičiuoja, kad vieno apsipirkimo metu išleidžia ir beveik 1 tūkst. eurų“, – rašė portalas tv3.lt.

Portalui viena skaitytoja pasakojo, kad važiuo apsipirkti į Suvalkus. „Pirkome mėsos, pieno produktų, vaisių ir daržovių. Taip pat nemažai buitinės chemijos. Vieno apsipirkimo metu išleidau šiek tiek daugiau nei 900 eurų. Tačiau apipirkau 6 asmenų šeimą“, – pasakojo lietuvė. Anot moters, prekės nebuvo pačios pigiausios, nes ji vertina kokybę. „Jeigu tas pats prekes būčiau pirkusi Lietuvoje, pirkinų krepšelio suma gerokai būtų viršijusi 1 tūkst. eurų“, – skaičiavo ji.

Pirkėja Jolanta džiaugėsi ne tik mažesnėmis kainomis, tačiau ir pardavėjų dovanomis: „Iš Lenkijos vežiausi maisto kalėdinėms vaišėms, šiek tiek šventinių smulkmenų ir dovanų. Kainos tikrai mažesnės nei Lietuvoje, be to, ten kur kas daugiau nuolaidų ir akcijų. O „Lidl“ parduotuvėje netgi patys gavome dovanų. Ten apsiperkant už 45 eurus pirkėjų laukia dovanėlė – paukščių pieno saldinių dėžutė“, – sakė lietuvė.

Tačiau ne visi gali nukakti į Lenkijos parduotuves. Lieka kitas kelias: kuo taupiau „apsisukti“ namuose. Pats populiariausias kelias sutaupyti – ieškoti nuolaidų. Tiesa, nemažai prekių su nuolaida šiandien brangesnės nei prieš porą metų be nuolaidos. „Žinių radijo“ laidoje „Verslo pozicija“ kalbėjęs kainų lyginimo portalo pricer.lt vadovas Arūnas Vizickas sakė: „Lietuviai maistui išleidžia apie 20 proc. savo

Lietuvos žiniasklaida

2023 11 20–12 03

pajamų, kai tuo metu Europos Sąjungos vidurkis siekia apie 10 proc. Užsienyje gyvenantys lietuviai stebisi kainomis ir klausia, kaip mums sekasi išgyventi. Vokietijoje, Anglijoje, Norvegijoje gyvenantys lietuviai tikina, kad už prekes moka mažiau.“

Pagal parduotuvių tinklo „Maxima“ užsakymą bendrovės „Spinter tyrimai“ atliktas Lietuvos gyventojų pasiruošimo šventėms tyrimas parodė, kad daugiau kaip trečdalis taupyti ketina pirkdami dovanas. Dar daugiau (46 proc.) lietuvių pasiruošę taupyti šventiniam stalui. Jie produktus įsigis atsižvelgdami į parduotuvėse taikomas nuolaidas. Tačiau kita vertus – dauguma Lietuvos gyventojų šiemet šventėms planuoja išleisti ne tokius ir mažus pinigus: bent 180 eurų. O 23 proc. Kūčių ir Kalėdų stalui ketina visai netaupyti. Gal tikrai teisūs kai kurie ekonomistai, sakantys, kad ne vienam Lietuvos gyventojui reikėtų dažniau pasidomėti, kaip gyvena žmonės kitose šalyse. Gal tada ir nuolatinių raudų dėl nepakeliamo gyvenimo Lietuvoje būtų mažiau. Juk niekur neteka pieno upės su šokoladiniais krantais.

O nekilnojamojo turto (NT) pardavėjai Lietuvoje gal tikrai išgyvena liūdnus laikus. Tiesa, čia reikia paminėti, kad 2021-ieji NT rinkoje buvo geriausi per visus tris nepriklausomybės dešimtmečius. Pasak žiniasklaidos, šiandien šalyje NT kainos nepaprastai didelės, jį įsigyti trukdo rekordinės paskolų kainos, kai palūkanoms reikia pakloti daugiau nei pačiam būstui. Vidutinė butų kaina Vilniuje nuo auksinių 2021 m. pakilo 18,6 proc., Kaune – 8,9 proc., o NT pardavimai didžiuosiuose miestuose krito iki 71 proc. Šiais metais sostinėje perkant naują būstą vidutinė vieno kvadratinio metro kaina yra 3 244 eurai.

Be to, ir bankai rečiau dalija paskolas. Pasak Lietuvos nekilnojamojo turto plėtros asociacijos valdybos nario Mindaugo Vanago, išaugus vidutinėms tarpbankinėms palūkanų normoms ir nemažėjant bankų maržoms, Lietuva tapo bene brangiausių paskolų šalimi Europoje. „Kitose Europos šalyse bankai, išaugus palūkanoms, sumažino savo maržas, todėl paskolos taip sparčiai nebrango. O mūsų šalyje dėl per mažos būsto kreditorių konkurencijos susiklostė pirkėjams nepalanki situacija“, – aiškino specialistas.

Lietuvos apeliacinis teismas paskelbė keičiantis pirmosios instancijos teismo sprendimą vadinamojoje „MG Baltic“ politinės korupcijos byloje: anksčiau išteisinti esami ir buvę politikai bei verslininkas yra kalti ir baudžiami – kas realia bausme, kas didele pinigine bauda. Priminsime, kad viskas prasidėjo dar 2016 metais, kai minėtas kaip galimas premjeras ar net prezidentas Liberalų sąjūdžio (LS) pirmininkas Eligijus Masiulis buvo sulaikytas įtarus jį iš koncerno „MG Baltic“ viceprezidento Raimundo Kurlianskio paėmus kyšį – degtinės butelio dėžutėje sudėtus 106 tūkst. eurų.

Per ilgus tyrimo metus byloje tarp įtariamųjų korupcija atsirado daugiau politikų pavardžių. Pirmosios instancijos teismas visus kaltinamuosius išteisino argumentuodamas, kad E. Masiuliui perduoti 106 tūkst. eurų visai ne kyšis – šiuos pinigus galima būtų vertinti tik kaip bandymą neteisėtai finansuoti politinių partijų veiklą. O tokia veikla tada nebuvo laikoma kriminaliniu nusikaltimu. Apeliacinio teismo sprendimu buvęs Seimo narys E. Masiulis nuteistas 5 metams ir 6 mėnesiams, Darbo partijos (DP) atstovas, Seimo narys

Vytautas Gapšys, pripažintas kaltu dėl kyšininkavimo ir prekybos poveikiu, gavo 4 metus ir 6 mėnesius.

Apeliacinio teismo sprendimu kaltais dėl nusikalstamų veikų pripažinti ir anksčiau išteisinti juridiniai asmenys: LS ir DP. LS skirta 376,6 tūkst. eurų, o DP – 301,28 tūkst. eurų bauda. LS pripažintas kaltu dėl kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir piktnaudžiavimo, DP – dėl kyšininkavimo ir prekybos poveikiu. Įvairios bausmės skirtos ir kitiems šios korupcijos bylos kaltinamiesiems – buvusiems Seimo nariams ir verslininkui R. Kurlianskiui bei „MG Baltic“.

Be abejo, toks Apeliacinio teismo sprendimas, septynerių korupcijos metų istoriją apsukęs 360 laipsnių, buvo netikėtas daugeliui politikų, teisininkų, piliečių. Aišku, ir patiems kaltinamiesiems, kurie žadėjo kreiptis į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą (AT). Tačiau laukti laisvėje AT sprendimo įstatymas nenumato, taigi per keletą dienų iš laisvėje gyvenusių piliečių žinomi žmonės tapo kaliniais. V. Gapšys net su balsavimo Seime teise... Bent kol kas. Viską turėtų išspręsti apkalta. Bet kaip ji parlamente baigsis, šiandien pasakyti negalėtų net geriausi Lietuvos nostradamai.

Įdomu, kad 1999 m. jau buvo susiklosčiusi tragikomiška situacija, kai už pasikėsinimą sukčiauti stambiu mastu nuteistas Audrius Butkevičius kalėjime sėdėjo kaip Seimo narys: apkalta jam parlamente nepavyko. Nuteistasis E. Masiulis, paklaustas apie teismo sprendimą jį pripažinti kaltu dėl korupcinių nusikaltimų ir skirti laisvės atėmimo bausmę, kartojo esantis nustebeš. Buvęs politikas priminė, jog pirmos instancijos teismas visus kaltinamuosius buvo išteisinęs.